

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra slovanských jazyků a literatur

Bakalářská práce

K problematice studentského slangu

Vypracovala: Pavla Růžičková
Vedoucí práce: PhDr. Milena Nosková, Ph.D.

České Budějovice 2015

Poděkování

Děkuji především své vedoucí bakalářské práce PhDr. Mileně Noskové, Ph.D., která mi ochotně pomáhala v celém procesu tvoření a poskytovala cenné rady pro úspěšnou realizaci kompletní práce. Dále bych chtěla poděkovat všem, kteří se zapojili do výzkumu studentského slangu a poskytli mi tak hodnotné materiály a data. V neposlední řadě patří velký dík rodině a blízkým, kteří po celou dobu stáli po mém boku a podporovali mě.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

18. listopadu 2014

.....
Pavla Růžičková

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na analýzu současného studentského slangu. Obsahuje dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část pojednává o jazyce, českém jazyce a jeho útvarech. Dále se zaměřuje na obecnou charakteristiku slangu, jeho rozdělení a na popis slangu ze studentského prostředí. Obsahem praktické části je analýza sebraného materiálu k danému tématu. Analýza vychází z průzkumu slangu na druhém stupni základních škol a nižších ročnících víceletých gymnázií v porovnání se slangem vysokoškolských studentů.

Annotation

Bachelor's thesis focuses on the analysis of current student slang. It contains two parts, theoretical and practical. The theoretical part discusses the language, Czech language and its units. It also focuses on the general characteristics of slang, its distribution and the slang description of student environment. The content of the practical part is the analysis of the collected material to this topic. The analysis is based on a survey of slang for second-degree of primary schools and lower grades of multiannual gymnasiums compared to the slang of university students.

Obsah

1	Úvod.....	8
	TEORETICKÁ ČÁST	9
2	Jazyk, řeč a jejich funkce	9
3	Český jazyk.....	10
3.1	Charakteristika českého jazyka	10
3.2	Vývoj českého jazyka.....	12
4	Útvary národního jazyka.....	13
4.1	Spisovná čeština	13
4.2	Nespisovná čeština	14
4.2.1	Dialekty.....	15
4.2.2	Slang	16
4.2.3	Profesní mluva	16
4.2.4	Argot.....	16
4.2.5	Žargon.....	17
5	Slang	18
5.1	Význam a původ slova	18
5.2	Obecná charakteristika slangu	19
5.3	Základní aspekty slangu	21
5.3.1	Jazykové aspekty	21
5.3.2	Mimojazykové aspekty	22
5.4	Způsoby tvoření slangového výraziva.....	23
5.4.1	Transformační postupy	23
5.4.2	Transpoziční postupy.....	24
5.5	Slang v domácí a zahraniční literatuře	25
5.5.1	Slang v české odborné literatuře.....	26
5.5.2	Slang v zahraniční odborné literatuře	26
5.6	Dělení slangu.....	27
5.6.1	Sportovní slang	27
5.6.2	Železničářský slang.....	27
5.6.3	Myslivecký slang	28
5.6.4	Trampský slang.....	29
5.6.5	Vojenský slang.....	29
5.6.6	Divadelní slang	29

5.6.7	Slang televizních a rozhlasových pracovníků.....	30
5.6.8	Lékařský slang.....	30
5.6.9	Motoristický slang.....	30
6	Studentský slang.....	32
6.1	Obecná charakteristika studentského slangu.....	32
6.2	Žákovský slang.....	33
6.3	Mimojazykové faktory ovlivňující studentský slang.....	34
6.4	Expresivita studentského slangu.....	34
6.5	Výrazivo studentského slangu.....	35
6.5.1	Zařazení výraziva studentského slangu do skupin.....	36
6.6	Nejčastější způsoby tvoření studentského slangu.....	38
6.7	Študáci a Kantoři aneb studentský slang nejen v odborné literatuře..	39
	PRAKTICKÁ ČÁST.....	42
7	Výzkum.....	42
7.1	Zaměření a cíl výzkumu.....	42
7.2	Typ výzkumu a použité metody.....	42
8	Výsledky.....	44
8.1	Dotazníková část A.....	44
8.1.1	Pozdravy.....	44
8.1.2	Kladné hodnocení.....	45
8.1.3	Záporné hodnocení.....	45
8.1.4	Předměty.....	46
8.1.5	Školy.....	49
8.1.6	Známky.....	51
8.1.7	Jiné výrazy spojené se školou.....	52
8.2	Dotazníková část B.....	56
8.2.1	Zadané slangové výrazy.....	56
8.2.2	Slangové výrazy uvedené studenty.....	61
9	Závěr.....	62
10	Seznam použitých pramenů.....	64
	Seznam příloh.....	66
11	Přílohy.....	67

1 Úvod

Bakalářská práce se zaměřuje na analýzu studentského slangu, popisuje ho a pojednává o jeho současném stavu. Je rozdělena na dvě části, podle teoretického a praktického způsobu zpracování.

Teoretická část má především zprostředkovat vhled do dané problematiky. Její součástí je vysvětlení pojmů: jazyk a řeč, dále vývoj českého jazyka a jeho stručná charakteristika. Pojednává o útvarech národního jazyka, jako je spisovná a nespisovná čeština, a o jejich konkrétních podobách. V rámci spisovné češtiny si všímá normy a prostředků, které do ní vstupují, jako jsou: archaismy či knižní výrazy. V rámci nespisovné češtiny potom vymezuje dialekty a sociolekty: slang, argot, profesní mluvu a žargon.

Dále se více soustřeďuje na samotný slang a jeho charakteristiku. Popisuje původ a význam tohoto slova, dále pak také jazykové aspekty slangu, jako je: nespisovnost, komunikační funkce, propracovanost, expresivita aj., a mimojazykové aspekty slangu, kam spadá: míra uzavřenosti, skupina mluvčích, psychologické faktory aj. Zabývá se také transformačními postupy tvoření slangových výrazů, což je: odvozování, skládání a zkracování, dále pak tzv. transpozičními postupy tvoření, kam spadá například: metonymické či metaforické tvoření slov aj.

V práci se objevuje i zmínka o slangu v odborné domácí a zahraniční literatuře. Pro větší přehlednost je do ní zahrnuto i dělení slangů a jejich stručné vymezení.

Závěrem se teoretická část zaměřuje konkrétně na vymezení studentského slangu. Zprostředkovává jeho charakteristiku a specifické rysy. Poukazuje na nejčastější způsoby tvoření studentského výraziva. Porovnává studentský slang se slangem žákovským a zaměřuje se na nejčastější projev studentského slangu, a to expresivitu. Dále člení výrazy studentů do jednotlivých skupin a na závěr umožňuje vhled do umělecké literatury, konkrétně do knihy Jaroslava Žáka, jako do zdroje bohatého na slangové výrazivo.

Praktická část vychází z kvantitativního výzkumu studentského slangu. Zpracovává výsledky získané dotazníkovým šetřením na 1. Základní škole v Aši a Gymnáziu v Aši a dále na vysokých školách. Cílem výzkumu je zjistit, zda je studentský slang v současné době aktuální a jak vypadá jeho současná podoba. To znamená, které výrazy vymizely a které nikoli. Má upozornit na odlišnosti a podobnosti mezi slangem žáků základní školy a gymnázia a slangem vysokoškolským. Dále má prokázat originalitu a neotřelost studentů a poukázat na jejich humor, vtip a fantazii.

TEORETICKÁ ČÁST

2 Jazyk, řeč a jejich funkce

Abychom se dále mohli zabývat konkrétními útvary a prostředky českého jazyka, je nutné na počátku vymezit dva základní pojmy, a to jazyk a řeč.

Řeč je chápána jako schopnost člověka něco sdělovat. Toto sdělování neboli také přenášení informací probíhá právě prostřednictvím jazyka.

Jazyk představuje systém určitých znaků a slouží jako prostředek dorozumívání konkrétní společnosti, národa apod. Je to ovšem jen jakýsi abstraktní pojem, který se dostává do lidského podvědomí pouze skrze určitá konkrétní sdělení, tzv. promluvy.

Jazyk charakterizujeme jako jev společenský, který má hned několik funkcí. Za základní funkci jazyka bychom mohli považovat funkci komunikativní, popřípadě také dorozumivací. Další funkcí, kterou nemůžeme opomenout, je výzvodá, což znamená, že prostřednictvím sdělení apelujeme na příjemce, aby na něj nějakým způsobem reagoval. Za velmi důležitou funkci můžeme také považovat funkci estetickou či funkci mentální, protože prostřednictvím jazyka lidé mohou snadno vyjadřovat své myšlenky (Erhart 1990, s. 11–13).

Mezi řečí a jazykem je tzv. dialektický vztah, což znamená, že se jedná o úzce propojené složky, které na sebe vzájemně působí a jedna nemůže existovat bez druhé. Řeč můžeme z tohoto hlediska charakterizovat jako individuální realizaci jazyka nebo jazykového systému. Zároveň ale do tohoto systému pronikají některé řečové jevy, které byly původně individuální, ale staly se obecně užívanými (Čechová 2012, s. 9).

3 Český jazyk

3.1 Charakteristika českého jazyka

Český jazyk je prostředkem verbálního dorozumívání lidí, kteří jsou příslušníky českého národa, nebo těch, kteří tímto jazykem disponují. Jedná se jak o obyvatele České republiky, tak i o obyvatele zahraničí, jejichž mateřským jazykem je ovšem čeština (Čechová et al. 2011, s. 15).

Čeština v současné době funguje jako komunikační prostředek mezi jednotlivými kulturami. Jedná se o prostředek komunikace mezi Čechy a cizinci, ale přibližně od 90. let 20. století dokonce i jako dorozumívací prostředek mezi cizinci navzájem. To bylo způsobeno migrací obyvatel zejména z bývalého Sovětského svazu. Na našem území se usídlilo mnoho Rusů, Ukrajinců, ale také obyvatel z východu, například z Vietnamu a Číny (Čechová et al. 2011, s. 26).

Čeština je jazykem flexivním, tedy ohebným, což znamená, že využívá skloňování, časování a stupňování. Český jazyk řadíme do indoevropské jazykové rodiny a jedná se o jazyk slovanský. Ve srovnání s jinými slovanskými jazyky považujeme češtinu za jazyk tvrdý. Je to kvůli tomu, že nevyužívá příliš mnoho palatálních hlásek. Čeština pracuje s pěti krátkými a pěti dlouhými samohláskami. Tyto samohlásky jsou graficky označovány šesti různými písmeny. Kde rozlišujeme tvrdé *y* a měkké *i*. Dlouhé *ú* můžeme označit dvěma odlišnými diakritickými znaménky, a to čárkou a kroužkem. Co se týče dvojhlásek, čeština má pouze jednu vlastní, jedná se o diftong *ou*. Ostatní dvojhlásky jsou přejaté, například *au*, *eu*. Čeština je specifická svým častým výskytem souhlásek, a to zejména sykavek (*s*, *z*, *š*, *ž*, *c*, *č*). Je schopna utvářet i souhláskové skupiny, což je velmi hezky vidět například na říkadlech či jazykolamech (*strč prst skrz krk*).

Od většiny slovanských jazyků se čeština odlišuje zejména existencí znělého *ř*. Souhlásky v naší mateřštině podléhají tzv. asimilaci znělosti neboli spodobě. Jedná se o přizpůsobení se určité hlásky hlásce sousední, zejména z důvodu lepší výslovnosti. Pro český jazyk je typický stálý přízvuk, který se nachází na první slabice, čímž se liší například od polštiny, kde přízvuk náleží slabice předposlední. Rychlost mluvené češtiny je vzhledem k jiným jazykům střední a nemá příliš výraznou intonaci.

Čeština má středně těžký fonologický pravopis, což znamená, že slovo graficky zaznamenané (zapsané) nemusí být nutně stejně vyslovované. Například slovo *sud* vyslovujeme s *t* na konci, ovšem píšeme s *d*. Co se týče písma, čeština využívá latinku.

Česká abeceda má celkem 42 písmen, kdy 26 písmen je utvořeno základní latinkou, zbytek vyplňují písmena s diakritickými znaménky označující délku nebo měkkost, což je pro češtinu specifické (Čechová et al. 2011, s. 19–20).

Český jazyk se vyznačuje velmi rozsáhlou a bohatou slovní zásobou. Nová slova v češtině vznikají především odvozováním. Nástrojem pro odvozování jsou nejčastěji prefixy a sufixy. Dalším způsobem tvoření nových slov je přechylování. Jedná se o specifický způsob tvoření slov pro češtinu, kdy z původně mužského jména vytvoříme nové ženské jméno a někdy i naopak. Přechylování využívá určité typické přípony, jako je například *-ka*, *-ice*, *-ová*. V češtině jsou také některá slova, která vznikla skládáním (*ekosystém*, *biopotraviny*), ovšem není jich příliš mnoho. Například v němčině se složenin vyskytuje mnohem více, i když v současné době se jejich počet navyšuje i v naší mateřštině. Dalším způsobem rozšiřování slovní zásoby v češtině je přejímání slov z jiných jazyků, a to zejména z němčiny (*akkurat – akorát*), latiny (*diskuse*, *škola*), řečtiny (*drama*, *muzeum*) a angličtiny (*management*).

Čeština může tvořit mnoho různých tvarů slov, vyznačuje se bohatým skloňováním jmen a má mnoho synonymních alternativ. Český jazyk užívá tři jmenné rody: mužský, ženský a střední, kdy u mužského rodu rozlišujeme ještě navíc jeho životnost, resp. neživotnost. Dále čeština vymezuje jednotné a množné číslo. Podoba dvojnásobného čísla, tzv. duálu, se zachovala pouze u některých slov, zejména u párových orgánů (oči, uši) či číslovek (oba, dva). Oproti jiným jazykům, jako je například němčina, má čeština poměrně velké množství pádů, tedy sedm. U sloves rozlišuje český jazyk vid dokonavý a nedokonavý.

Za základ výpovědi v češtině je považováno sloveso, u kterého rozlišujeme činný a trpný rod. Přestože většinou na začátku věty stojí podmět s přísudkem a po základní skladební dvojici následují ostatní větné členy, je český jazyk poměrně pružný. To znamená, že čeština nemá vždy pevně daný pořádek slov ve větě. Čeština velmi často pracuje s kontextem. Tudiž pokud je informace již jednou v předešlé výpovědi sdělena, může být v následující výpovědi něco vynecháno (Čechová et al. 2011, s. 20–22).

Čeština je velmi flexibilní jazyk. Mluvčí mají nespočet možností k vyjádření. Díky této pestrosti českého jazyka je pro rodilé mluvčí typické, že svůj projev dokážou přizpůsobit konkrétní situaci. Záleží na tom, zda se jedná o projev písemný či ústní, formální či neformální apod. Je zřejmé, že mluvčí budou hovořit jinak doma s rodinou, jinak na veřejnosti, na pracovišti či v médiích atd. Z toho důvodu je potřeba zdůraznit,

že český jazyk zprostředkovává mnoho komunikačních stylů, které udávají originalitu a specifčnost jednotlivých projevů (Čmejrková a Hoffmannová 2011, s. 9–13).

3.2 Vývoj českého jazyka

Čeština spadá do rodiny slovanských jazyků, je nejvíce podobná slovenštině. Mají mnoho společných prvků a oba tyto jazyky řadíme do západoslovanské skupiny. Celá tato skupina se začala postupně vyčleňovat z praslovanštiny na konci praslovanského období. Z hlediska tvarosloví byly v 9. století slovanské jazyky ještě poměrně jednotné, až později začalo docházet k diferenciaci. Proběhlo mnoho hláskových změn a až ve 14. století se postupně začínala formovat nářečí na našem území (Lamprecht et al. 1986, s. 25–29).

14. století bývá označováno za druhou fázi vývoje českého jazyka. Rozvoj spisovné češtiny bývá spojován s husitským revolučním hnutím, kdy se mistr Jan Hus obrací se svými kázáními na širokou vrstvu lidí, a proto je nucen upravovat svou mluvu. Docházelo proto k řadě změn, jako například k úbytku zastaralých výrazů, k počešťování cizích výrazů apod. Koncem 16. století je z hlediska hláskoslovného dovršen vývoj našeho národního jazyka ve všech svých podobách a útvarech. To znamená, že je utvořena jak nespisovná, tak spisovná forma. Tvaroslovné změny probíhaly ovšem i po 16. století (Havránek a Jedlička 1981, s. 474–478).

4 Útvary národního jazyka

Český jazyk se realizuje v mnoha podobách. Zahrnuje jak spisovnou češtinu, tak češtinu obecnou. Dále pak útvary, jako je profesní mluva, nářečí, slangy, argot a mnoho dalších. Formou, která je společností všeobecně uznávaná, je spisovná čeština. I ta se však realizuje různými způsoby podle toho, jaké využívá jazykové prostředky. Mohou do ní totiž vstupovat hovorové, knižní, neutrální nebo archaické prvky. V současné době právě z tohoto důvodu bývá spisovný český jazyk nahazován jiným pojmem, a to standardní češtinou (Čechová et al. 2011, s. 23–25).

Dle útvarů národního jazyka lze rozdělit slovní zásobu do několika skupin. První skupinu tvoří slovní zásoba celonárodní. Zahrnuje slova spisovného jazyka i slova nespisovného jazyka, jako jsou nářeční varianty spisovných slov a slova obecné češtiny společná hovorovému stylu a dialektům. Druhou skupinu pak tvoří slovní zásoba omezená, která se vymezuje územně a sociálně. Do územně vymezené slovní zásoby patří: slova obecné češtiny, slova oblastní, tzv. regionalismy, a slova nářeční, tzv. dialektismy. Do sociálně vymezené slovní zásoby pak řadíme slova slangová a argotická (Hauser 1980, s. 20).

4.1 Spisovná čeština

Spisovnou češtinu označujeme jako útvar národního jazyka, který má mít reprezentativní charakter pro český národ. Je nástrojem oficiální komunikace, ale i předmětem různých odborných či vědeckých prací. Je též důležitou součástí úředních dokumentů. Spisovná čeština má svou vlastní normu, tedy soubor nějakých pravidel, která jsou pro společnost či uživatele češtiny závazná. Norma stanovuje pravopisná pravidla, ale zároveň i správnou výslovnost. Spisovná čeština je kodifikována, zaznamenána v určitých dokumentech, pravidlech. Jsou to zejména Pravidla českého pravopisu, Slovník spisovné češtiny aj. (Hugo et al. 2009, s. 10).

Spisovná čeština se uplatňuje zejména u některých povolání, kde je její přítomnost předpokládána. Převážně je tomu tak u profesionálních mluvčích nebo například u učitelů, kteří mají být dobrým vzorem pro mladší generace. Dále se pak vyskytuje u úředníků, vědců a i v jiných zaměstnáních, ve kterých je očekávána určitá profesionalita. Ani zde se však neubráníme postupnému pronikání jiných útvarů, zejména obecné češtiny.

Do mluvené podoby jen zřídka vstupují archaické nebo knižní prostředky, spíše se do ní dostávají jazykové prostředky, které se blíží nespisovné češtině. Mluvená podoba využívá převážně prvků neutrálních, tedy slov bez slohového příznaku. V písemné podobě také převládají prvky neutrální, protože jsou však některé práce vědeckého, odborného charakteru, vyskytují se častěji právě i knižní jazykové prostředky.

Některé spisovné výrazy původně pocházely z oblasti nespisovné. K tomuto přechodu dochází velmi často a funguje oběma směry. I když pro češtinu je typičtější právě přechod z nespisovného jazyka do jazyka spisovného. Je tomu například tehdy, pokud se do spisovné češtiny dostanou nějaké výrazy z profesní mluvy (*očář*), z obecné češtiny (*holka*) či ze slangových výrazů (*faul*). Spisovná čeština není příliš vymezena územně ani sociálně. Většinou jde jen o nepatrné obměny výrazů z hlediska určitých regionů (Čechová et al. 2011, s. 23).

4.2 Nespisovná čeština

Nespisovná čeština se na rozdíl od češtiny spisovné rozděluje do dvou základních skupin. Je vymezena územně i sociálně. Podle územní diferenciaci rozlišujeme tzv. dialekty (Čechová et al. 2011, s. 24).

Z hlediska sociální diferenciaci vyčleňujeme dále slangové útvary, profesní mluvu a argot. Tuto skupinu někdy také označujeme souhrnným názvem sociolekty, nebo také sociální dialekty. Tyto sociolekty jsou pro společnost velmi důležité a tvoří plnohodnotnou součást národního jazyka. Jejich základní funkcí je jakési potvrzení identity člověka. Lidé prostřednictvím těchto útvarů vyjadřují příslušnost k určité skupině, ale je to i projev určité individuality člověka. Na rozdíl od dialektů může člověk prostřednictvím sociálního dialektu formulovat přesný citový postoj k určité situaci. Dalším z důvodů, proč se využívá sociálního dialektu je, že ve spisovné češtině chybělo mnoho výrazů pro pojmenování některých předmětů (Hugo et al. 2009, s. 11).

V minulosti se přistupovalo k sociolektům poněkud skepticky, byly totiž chápány jako záporné jazykové jevy. Ovšem tento přístup se v průběhu let změnil. To můžeme vidět už jen díky tomu, že mnoho výrazů slangu, argotu i profesní mluvy proniká v současné době i do spisovné češtiny (Hugo et al. 2009, s. 16).

S rostoucím zájmem o útvary, jako je argot, slang aj., se badatelé pokoušeli také tyto termíny jasně vymezit, avšak doposud nenašli zcela jednotné řešení. Podle V. Křístky (1973) tato nejasnost v terminologii vyplývá ze skutečnosti, že jsou si

některé útvary velmi podobné a nesou mnoho společných znaků. Zároveň jsou také velmi pestré a především se neustále proměňují. Je tedy zřejmé, že nestálost v útvarech podmiňuje i nestálost v terminologii.

Jednotliví autoři se poněkud liší i při stanovování množství útvarů, které řadí do skupiny sociolektů, nebo také v jejich označení. V zásadě jsou ale těmi základními útvary: slang, argot, profesní mluva a někdy také tzv. žargon. P. Trost (1935) se ve svém článku zmiňuje o třech původních nespisovných útvarech. Zaprvé, o argotu neboli tajné mluvě. Zadruhé, o slangu, jako subjektivní mluvě. Zatřetí, o tzv. stavovském jazyce, který je souborem technických termínů a formulí určitého povolání. Stavovský jazyk novější autoři označují jak profesní mluvu.

4.2.1 Dialekty

Marešová (2008, s. 2) definuje nářečí takto: „*Nářečí (dialekt) je nespisovná mluva vznikající místní obměnou celonárodního jazyka, soubor jazykových prostředků, který slouží jako nástroj dorozumívání pouze části národa, a to jen v oblasti běžného denního styku.*“

Každé nářečí má ovšem řadu specifických prvků, a proto se v jeho rámci vyčleňují ještě tzv. nadnářečí neboli interdialekty. V rámci češtiny vymezujeme čtyři základní nářeční skupiny. Jsou to česká, středomoravská (hanácká), slezská (lašská) a východomoravská. V rámci českého nářečí dále pak ještě vyčleňujeme tři konkrétní interdialekty. Jedná se o nářečí středočeské, jihozápadočeské a severovýchodočeské.

Na podkladě středočeského nářečí se formovala i obecná čeština. V dnešní době však nezůstává aktivní pouze na území středních Čech, ale proniká i do jiných oblastí. Zároveň také vstupuje do sfér, které původně využívaly pouze spisovnou formu, a to zejména do krásné literatury.

Všechny tyto útvary mají nějakou obecně platnou normu. Jedná se o pravidla, která společnost považuje za závazná. Nejde tedy jen o takzvaný úzus, který je chápán jako pouhá zvyklost užívat určitých prostředků. Oproti spisovné češtině však tyto útvary nemají svou kodifikovanou podobu, což znamená, že nejsou zaznamenány, zapsány v určitých slovnících či mluvnicích apod. Hlavní rozdíl mezi kodifikací a normou je takový, že kodifikace je stálá, kdežto norma se neustále proměňuje a vyvíjí (Čechová et al. 2011, s. 24–25).

4.2.2 Slang

Slangem se zde nebudeme příliš dlouho zabývat, protože mu bude v bakalářské práci věnováno ještě mnoho prostoru. Slang je tedy jednoduše charakterizován jako mluva určité zájmové skupiny, někdy i jako mluva lidí stejného zájmového a pracovního prostředí. Mnoho slangových výrazů je archaických a expresivních. Některé slangové výrazy se natolik ukotvily v běžné mluvě, že postupně přecházejí do obecné a někdy i spisovné češtiny (Čechová et al. 2011, s. 25).

4.2.3 Profesní mluva

Profesní mluva je chápána jako součást slangového výraziva, ale někdy se vyčleňuje samostatně. Může totiž vycházet i ze spisovného jazyka. Jedná se o mluvu lidí v různých oborech, profesích a řemeslech. Důvodem vzniku výrazů profesní mluvy bylo především to, že pro mnoho pojmů neexistoval žádný termín. Dalším důvodem byla potřeba zjednodušit některé odborné názvy (Hugo et al. 2009, s. 12).

Do professionalismů patří například výrazy lékařské (*exnout – zemřít*) nebo například stavebnické (*fanka – naběračka na maltu*). Profesní mluva usiluje o svou přesnost a srozumitelnost, z toho důvodu v tomto jazykovém útvaru není využíváno mnoho synonymních výrazů. Mluva profesní využívá citového zabarvení a vstupuje i do jiných jazykových sfér, jako je například slang (Čechová et al. 2011, s. 25).

4.2.4 Argot

Argot je jedním z nejstarších útvarů nespisovné češtiny v Evropě. Někdy bývá považován za jazyk lidí z konkrétního sociálního či pracovního prostředí. V tom pravém slova smyslu jej ale chápeme spíše jako mluvu části společnosti, která je nějakým způsobem izolována (Hugo et al. 2009, s. 11).

Jedná se o uzavřené skupiny (sekty), o skupiny, které jsou společností vytlačovány na okraj či odsuzovány (prostitutky, drogově závislí, zloději, pašeráci), nebo je to také mluva lidí, kteří jsou izolováni určitým prostorem (vězni). Do argotu do značné míry vstupují vlivy cizinců, např. Židů, Romů. Typickými prvky argotu jsou expresivnost a frazeologie (Čechová et al. 2011, s. 25–26).

Argot se uchovával převážně v mluvené podobě, což je poměrně logické, protože mělo jít o mluvu tajnou a nesrozumitelnou pro lidi žijící mimo konkrétní skupinu. Důvody utajování byly skutečně různé. Hlavním motivem byla zejména sebeobrana zločineckých skupin před zákonem. Některým skupinám šlo např.

o zachování profesního tajemství, někdy byl důvodem pouhý pocit nadvlády nad těmi, kteří tento tajný jazyk neovládají.

V současné době ovšem argot často ztrácí svou původní funkci. Přestože pro veřejnost nikdy neměla být tato mluva čitelná, dnes už tomu tak není. Nejenže například vězni mluví v současné době argotem i před dozorcí a tím jim dovolují pronikat do svého původně skrytého světa, ale zároveň jim mnohdy podávají i přesná vysvětlení, co který výraz znamená.

Díky tomu, že se zločinci setkávali i mimo vězeňské prostředí a častokrát migrovali do zahraničí, má čím dál více výrazů argotu mezinárodní povahu. Stejně tak argot proniká i do jiných sfér a dalších sociálních skupin. Prvky tohoto jazykového útvaru můžeme dnes najít například i u vojáků nebo studentů (Hugo et al. 2009, s. 11–12).

4.2.5 Žargon

Při popisování útvarů nespisovné češtiny je také nutné objasnit pojem žargon. Žargon bývá chápán jako ekvivalent pro označení slangu, argotu a někdy i profesní mluvy. Žargon bývá v širším slova smyslu považován za termín označující mluvu, ve které se vyskytuje mnoho slangových výrazů či složité terminologie, a proto je pro příjemce tím pádem poněkud nesrozumitelná. Přesto má žargon i slang z hlediska své srozumitelnosti otevřenější hranice než argot. Na pomyslném žebříčku nejvyšší otevřenosti vůči okolí stojí tedy slang na prvním místě, za ním na půli cesty nachází své uplatnění žargon a nejuzavřenějším je samozřejmě argot (Hugo et al. 2009, s. 13–14).

5 Slang

5.1 Význam a původ slova

Původ slova slang není dodnes zcela přesně známý. Za jednu z možných etymologií bývá považována teorie, že je tento výraz odvozen od slov anglického původu, jako je *student's language*, *soldier's language*. Tato teorie ovšem není příliš pravděpodobná (Kopečný 1981).

Podle F. Kopečného (1981) se první zmínka o tomto výrazu objevuje v etymologickém slovníku Waltera Skeata z roku 1758. V tomto slovníku je výraz vyložen jako *cant language*, tedy tzv. „pokrytecký jazyk“. Je popisován jako jakési žebrácké drmolání a lstivé a falešné zneužívání jazyka.

Podle Kopečného (1981) je slovo slang dějové jméno ke slovu *sling* (*vrhat, házet*), které pochází od slova *slengja kjeften* z norštiny, v anglickém překladu potom „*to sling a jaw*“, tedy „házet hubou“.

Existuje však mnoho dalších teorií vzniku tohoto výrazu. Jedna z nich se opírá o představu, že slovo slang je cikánského původu, další pak tvrdí, že pochází ze severoanglického dialektu.

Nejenom původ termínu *slang* se zdá problematický, pravdou zůstává, že se lingvisté nemohou shodnout ani na jednotném označení a používají pro slang řadu synonymních výrazů. Proto můžeme pro slang nalézt ekvivalenty jako sociální nářečí, společenské nářečí, společenská mluva, vrstevná mluva aj.

Příčinou vzniku slangového výraziva byla snaha pojmenovávat nové jevy, pro které ještě žádné pojmenování doposud neexistovalo. Jako další důvod pak můžeme uvést také potřebu lidí, nějakým způsobem nově označit jev, který sice už své pojmenování měl, avšak nevystihoval plně to, co chtěl člověk v dané situaci říci. Vytvořilo se tak tedy několik variant, které lidem umožnily vyjádřit citový postoj či určitou hravost. Díky čím dál větší rozmanitosti a specializaci češtiny v určitých oblastech se staly slangové výrazy nevyčlenitelnou a významnou součástí národního jazyka.

Zájem o slang se značně prohloubil, protože častěji pronikal nejen do běžné mluvy, ale i do veřejných projevů, do odborných textů i publicistických textů. Čím dál častěji tedy dochází k jakémusi napětí mezi spisovnou češtinou a slangovou mluvou (Hubáček 1988, s. 6–7).

5.2 Obecná charakteristika slangu

Hubáček (1981, s. 9) definuje slang takto: „*Slangem se rozumí soubor jistých speciálních názvů a obrátů, kterých se užívá v běžném styku mezi členy pracovního nebo zájmového společenství kromě příslušné terminologie*“.

V širším slova smyslu mezi slangové výrazy řadíme tedy i profesní mluvu, v užším slova smyslu potom mluvu lidí, kteří se pohybují ve stejných kruzích a disponují stejnými zájmy. V tomto případě jde především uživatelům slangu o to, aby použili pro již existující jev originální označení, které by jej aktualizovalo. Užitím slangového výrazu vyjadřují uživatelé expresivitu a hravost (Hugo et al. 2009, s. 13).

Charakteristickým rysem slangu jsou rychle se střídající frazémy a lexémy. Vyznačuje se častým opakováním některých syntaktických schémat, využívá alternace jednotlivých hlásek a specifické tvary slov (Hubáček 1982, s. 10).

Slangové výrazy se v současné době objevují v mnoha odborných příručkách. Nespočet z nich je zaznamenáno například v Příručním slovníku jazyka českého, ve Slovníku spisovného jazyka českého a také ve Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost.

Slang je plnohodnotným útvarem národního jazyka, který má obvykle nespisovnou podobu a užívá se v běžné komunikaci mezi lidmi. Zejména mezi těmi, kteří jsou spjati stejnými zájmy či prostředím. Je to prostředek, který mluvčím umožňuje specificky vyjádřit svou náležitost k danému prostředí či zájmové sféře.

Slang lze rozčlenit nebo specifikovat podle různých kritérií. Zprv se jedná o povahu prostředí. Toto prostředí se může rozdělit právě na profesní či zájmové. Pokud tedy řadíme do slangu i mluvu profesní, jedná se o takovou mluvu, která je typická pro určitou profesi, povolání, které je většinou vykonáváno na konkrétním místě. Za profesní slang tedy můžeme zejména považovat termíny mající nespisovnou podobu. Jde především o to užít takového výrazu, který bude úsporný a jednoznačný. Profesní výrazivo je tedy málo expresivní, spíše neutrální, bezpříznakové.

Naopak u výrazů, které se uplatňují v zájmových skupinách, není typická úspornost, ale právě potřeba lidí nějakým osobitým způsobem okomentovat daný jev. Mluví se snaží vyjadřovat citový postoj k osobám, věcem, jevům. Uplatňuje se zde větší expresivita, emocionalita či určitá jazyková hra.

Ovšem dnes už není toto rozdělení slangu z hlediska prostředí tak striktní. Stejně tak jako u některých výrazů profesních nemusí být hlavním cílem úspornost, nýbrž

emocionalita, může být i u výrazů zájmových hlavním motivem právě ona úspornost (Hubáček 1988, s. 7–10).

Dalším kritériem, podle kterého můžeme specifikovat slangové výrazy, je tzv. míra nespisovnosti. Toto kritérium souvisí jak se členěním na zájmové a profesní slangové výrazy, tak také s mírou expresivity. Všechny slangové výrazy se nemohou vyznačovat stejnou mírou spisovnosti. Přestože většina pochází z nespisovné češtiny, v současné době čím dál častěji pronikají i do češtiny spisovné a stávají se tak obecně platnou terminologií. Například sem patří některé výrazy sportovního slangu (*výškař, terénář*) nebo slangu železničářského (*hadičkář, tunokilometr*) aj. Mezi skutečně nespisovné výrazy pak řadíme např. některé výrazy ze sportovního slangu (*prase*) nebo ze slangu železničářského (*nudle*) aj.

Dále můžeme slangové výrazivo členit podle stáří. Nejlépe to můžeme vidět u slangových výrazů, které označují jevy s dlouholetou tradicí. Jedná se například o řemesla nebo vojenské prostředí. Z hlediska času můžeme vyčleňovat tzv. archaismy, časově bezpříznakové výrazy a neologismy. Názvy časově bezpříznakovými můžeme označit takové slangové výrazy, které se běžně užívají. Jako archaismy poté označujeme výrazy zastaralé či postupně zanikající. Příkladem můžeme uvést některé zaniklé výrazy železničářského slangu (*cécé, číňan, fidlovačka*) aj. Na druhé straně stojí tzv. neologismy, což jsou nové výrazy vstupující do běžné či slangové mluvy.

Jako další kritérium ovlivňující diferenciaci slangu můžeme uvést emocionalitu, nebo také expresivitu. Vyčleňujeme slova, která nejsou citově zabarvená, tedy tzv. nociónální výrazy (*žlučníkář, srdcař, kopírka* aj.). Často jde o výrazy, které užívají představitelé určité profese, ovšem nelze je s profesními názvy zcela ztotožnit. Druhou skupinu pak tvoří výrazy expresivní, prostřednictvím nichž můžeme vyjádřit kladný či záporný citový postoj k určité skutečnosti (*poblivka, zakroucená lítost, dělobuch* aj.).

Z hlediska formy můžeme rozdělit slangové výrazy na jednoslovné a víceslovné. Ve většině případů převládají jednoslovné názvy, jen ojediněle se objevují víceslovné, kdy jde zejména o frazeologismy jmenné a slovesné. Z motoristického slangu můžeme uvést *černá díra, žlutý anděl* aj., ze slangu sportovního pak víceslovné pojmenování jako *jít pro vodu, jet do hudby* aj.

Vznik slangových výrazů je vždy něčím podmíněn. Slangové výrazy na jedné straně vznikají utvářením slov nových, nebo jako ekvivalenty slov, které již existují. (Hubáček 1988, s. 12–13).

5.3 Základní aspekty slangu

Kdybychom měli shrnout základní aspekty slangového výraziva, mohli bychom vyčlenit dvě základní pojetí. Slangové výrazy můžeme hodnotit ze dvou hledisek, a to z hlediska jazykového a z hlediska mimojazykového (Hubáček 1981, s. 19).

5.3.1 Jazykové aspekty

Mezi jazykové aspekty řadíme zaprvé nespisovnost. Slangové výrazivo totiž bývá užíváno jako nespisovný ekvivalent pro jinak existující spisovný výraz. Jako příklad můžeme uvést několik slov (*dechy – dechové nástroje, kapák – kapací infuze*). Jak bylo již řečeno v předchozí kapitole, každé slangové označení je charakterizováno různou mírou nespisovnosti. Některá slova stojí dnes už na hranici spisovnosti (*hadičkář*), naopak některá slangová pojmenování jsou velmi expresivní a řadí se zcela určitě mezi nespisovné výrazivo (*čokl*).

Dalším základním jazykovým aspektem je komunikativní funkčnost slangu. Slangových výrazů se nejčastěji využívá v běžné mluvě. Důvodem bývá snaha lidí vyjádřit se rychleji a přesněji. Nejčastěji proto dochází k tzv. procesu univerbizace, kdy je určité sousloví nahrazeno jedním výrazem. Tento proces mnohdy probíhá jak při tvoření nových výrazů, tak při utváření přejatých slov. Více o způsobu tvoření slangových pojmenování si řekneme v následující kapitole (Hubáček 1981, s. 19–21).

Třetím významným aspektem slangu je systémovost. Slangové výrazy jsou součástí určitého systému. To se projevuje jak v obecní rovině, tak v rámci jednotlivých slangů. Častým jevem je, že slangové výrazy vyjadřují nejdůležitější oblasti určité třídy, kategorie. S detailním systémem se setkáváme právě například u slangu studentského, u kterého se vyčleňuje mnoho specifických kategorií, využívající jedinečné a silně expresivní výrazy (přezdívky, prospěchové stupně apod.).

Mezi další důležité aspekty slangu patří pojmová diferenciacce. Jde o to, že lidé působící či pracující v určitém prostředí byli okolnostmi donuceni určitý výraz více specifikovat či rozčlenit. Například v železničářském slangu kromě spisovného výrazu *posunovač* se postupem času musel utvořit i slangový výraz *zarážkař*. Bylo tomu tak proto, že bylo nutné specifikovat činnost člověka, který pouze zastavuje, zaráží posunované vozy, z nichž je sestavena vlaková souprava. Stejně tak například ve sportovním slangu vznikly specifikované výrazy jako *polař (hráč, který dobře hraje v poli)* nebo *smečář (hráč, který dobře dává smeče)*. Obdobný příklad můžeme vidět

i u slangu rybářského, kdy se rybáři dále diferencovali a vznikly názvy jako *parmař*, *štikař*, *cejnař* aj. (Hubáček 1981, s. 22–23).

Dalším aspektem je stav nebo propracovanost slangu. Všechny výrazy nejsou zcela stejně přístupné ani propracované a jsou i různým způsobem užívány. Česká terminologie se dotvářela až po samostatnosti Československa, a to zejména výrazy označující jevy vztahující se k řemeslu, technice, hornictví aj. Příčinou nedotvořené či málo propracované české terminologie byla zejména politická situace. Následkem historických událostí je mnoho slangových názvů původem z němčiny. V současné době je mnoho těchto výrazů substituováno výrazy domácími (*marška*, *laufšrit*, *pucák* aj.). Tyto výrazy měly původně citově neutrální význam, až přejetím do češtiny nabyly jisté expresivity.

Mezi další aspekt patří právě tato expresivita. V neposlední řadě nesmíme také opomenout to, že slangové výrazivo při svém tvoření musí respektovat požadavky mluveného projevu. Musíme brát v potaz, že jde o výrazy popisné a motivované, což znamená, že jsou tvořeny specifickými slovtvornými postupy (Hubáček 1981, s. 23–25).

5.3.2 Mimojazykové aspekty

Prvním mimojazykovým aspektem je tzv. uzavřenost, respektive její míra. Různé typy slangů se liší svou uzavřeností vůči okolí. Například hutnický slang není veřejnosti příliš přístupný. Je to uzavřená společnost, na kterou jen minimálně působí vnější společenské vlivy. Jinak tomu je například u studentského slangu, ten je poměrně dosti otevřený a mnoho výrazů z této oblasti proniká i do běžné mluvy veřejnosti.

Důležitou roli v užívání slangu hraje také to, jaká skupina lidí daným jazykem mluví. Je zcela zřejmé, že uživatelé sportovního, studentského či vojenského slangu budou zřejmě o mnoho mladší než například uživatelé slangu rybářského. To má samozřejmě vliv na to, jakým způsobem slangové výrazy utvářejí. Mladí lidé se zřejmě budou více snažit přijít s něčím jedinečným, originálním a vtipným. Význam má také samozřejmě to, jak dlouho určitá skupina setrvává v daném prostředí. Delší doba působnosti lidí bývá viditelná zejména v hutnické, železničářské a zemědělské oblasti. Slangové výrazivo je různorodé právě proto, že ho užívají jedineční uživatelé, kteří mají specifické zájmy, různé vzdělání apod. Užívání slangových výrazů ovšem není podmíněno stupněm vzdělání, protože tyto výrazy se objevují i v oblastech, které kladou na vysokou kvalifikaci důraz, jako je např. lékařství.

Posledním a neopomenutelným mimojazykovým aspektem je faktor psychický. Lidé užívají slangového výraziva ze dvou hlavních důvodů. Buďto chtějí označit činnosti, které vykonávají v rámci určitého prostředí, nebo chtějí vyjádřit příslušnost k určitému prostředí či k určité skupině, většinou ke skupině s obdobnými zájmy. Nejčastěji využívají slangu ti lidé, kteří se teprve do určitého prostředí snaží začlenit (Hubáček 1981, s. 25–26).

5.4 Způsoby tvoření slangového výraziva

Slangovými výrazy bývají nejčastěji podstatná jména a slovesa. Občasně také přídavná jména a příslovce. Existují dva základní způsoby tvoření. Slangové výrazy se utvářejí prostřednictvím tzv. transformačních postupů, kdy vznikají slova zcela nová. Dalším nástrojem pro utváření slangu jsou postupy transpoziciční, kdy se k tvorbě nových slov užívají již existující výrazy (Hubáček 1988, s. 14).

5.4.1 Transformační postupy

Odvozování

Nejčastěji jsou odvozována podstatná jména, která se dělí do několika skupin. První skupinou jsou tzv. jména činitelská, která se nejčastěji utváří prostřednictvím přípon *-ák* (*mazák*), *-l* (*pinkal*), *-oun* (*šprtoun*), *-č* (*palič*), *-ník*, *-íř*, *-a* aj. Další skupinou jsou konatelská jména, která se tvoří zejména příponami *-ař*, *-ář* a *-ák* (*dálkař*, *terénář*, *spodák*), dále pak například *-ista*, *-ovec*, *-as* aj. Poslední skupinu pak tvoří jména přechýlená, která se v zásadě nejčastěji tvoří příponou *-ka* (*očářka*), dále pak *-ajzna* (*šťabajzna*), *-(n)ice* (*kádrovnice*) aj.

Dále odvozujeme také názvy prostředků. Nejčastěji vznikají slova utvořená ze sloves. Tato slova jsou převážně utvářena příponami *-ák* (*bafák*), *-ka* (*kontrolka*), *-čka* (*lapačka*), *-řídce*, *-č*, *-oun* aj. U slov vznikajících z denominativ potom následně nejčastěji užíváme sufixů *-ák* (*masňák*), *-ka* (*sternálka*), *-ovka* (*datumovka*), málokdy pak také přípony *-ař*, *-ář*, *-ník*, *-ička*, *-ina* aj.

Tímto postupem utváříme také zdvojnásobky, a to nejčastěji prostřednictvím přípon *-ek* (*dělnásek*), *-ík* (*majzlík*), *-ička*, *-ičko* aj.

Další skupinou jsou názvy nositelů vlastností, často vznikají prostřednictvím univerbizace. Při utváření slov využíváme obvykle přípon *-ák* (*druhák*), *-ka*, *-ovka* nebo také *-an*, *-as*, *-áč*, *-a*, *-ina* aj.

Názvy dějů vznikají jako slovesná substantiva příponami *-ní* a *-tí* (*faulování* a *exnutí*), dále pak jinými příponami jako je *-(č)ka, -nda, -ina, -ák, -izace* aj.

Odvozovat můžeme samozřejmě také slovesa. Takové výrazy se tvoří jednak sufixy ze jmenných základů a jednak prefixy ze sloves. Nejčastěji bývá užívána přípona *-ova* (*fajfkovat, faulovat*) a dále *-i* (*muškařit, lanařit*) aj. Předpony jsou pak nejčastěji aplikovány tímto způsobem: *odfajfkovat, přešaltovat* aj. (Hubáček 1988, s. 16).

Posledním odvozovaným slovním druhem jsou přídavná jména. Ovšem tento způsob tvoření je opravdu výjimečný. Patří sem zejména slangová přivlastňovací přídavná jména, jako například *stavbařský, kolejářský* apod. Dále sem řadíme trpná přídavná jména (*vyšmelcovaný*) a někdy i některá přídavná jména účelová (Hubáček 1988, s. 14–16).

Skládání

Tohoto postupu se užívá zejména u takových výrazů, které jsou původně tvořeny více slovy. Skládání tedy probíhá tak, že dojde ke spojení několika výrazů a vznikne tak jednoslovné pojmenování (*baskřídlovka*). Velmi časté jsou takové složeniny, které se opírají o mezinárodní slovní základ, jako je *auto, elektro, foto, gramo* (*autoduše, elektročas, fotosnímek, gramodeska*) aj. (Hubáček 1988, s. 16).

Zkracování

Zkracováním utváříme zkratkové slangové výrazy (*bezák, děldop, prpo* aj.) a také zkratky iniciálové (*opuj, obé* aj.). Specifickým typem zkracování je tzv. mechanické krácení, které je založeno na principu vytváření zvukově jednoduššího a kratšího výrazu (*cvičko, ginda, chemka* aj.). Někdy se také můžeme setkat s tzv. překrucováním, které spočívá pouze v drobných úpravách určitého výrazu, a to z důvodu toho, aby byl výraz nějak zvýrazněn či představoval například dvojsmysl (*jasan, štígro* aj.) (Hubáček 1988, s. 16–17).

5.4.2 Transpoziční postupy

Metaforické tvoření

Příčinou vzniku slangových metaforických výrazů je to, že mluvčí vidí určitou podobnost mezi konkrétním jevem a jiným jevem, pro který existuje již určité označení (*bačkora, šibenice* aj.) Dalším důvodem je i citový vztah k použitému jevu (*prase, nudle* aj.) Pro metaforické slangové výrazy je typické, že čerpají z názvů označujících

zvířata (*kůň, koza, čokl, cvrček* aj.) i z názvů označujících osoby (*babka, panák, Číňan* aj.). Setkat s inspirací se také můžeme i u hudebních nástrojů (*trumpeta, dudy*), u potravin (*bonbón, nudle*), oblečení (*bačkora, kšandy*) aj. (Hubáček 1988, s. 17–18).

Metonymické tvoření

Probíhá tak, že utvoříme slangový výraz na základě souvislosti s jiným, již existujícím výrazem. Nejčastěji se s tímto způsobem tvoření setkáváme ve spojitosti s univerbizací (*muška – muší váha, obrysy – obrysová světla* aj.) (Hubáček 1988, s. 18).

Víceslovná pojmenování

Sousloví neboli víceslovná pojmenování vznikají jen zřídka. Stojí v protikladu k univerbizaci. Často se jedná o jakási odborná pojmenování (*jalové hrdlo, skalní kůň* aj.), zároveň hojně dochází k přenášení významu (*čapí hnízdo, malý bejček* aj.) Další způsob tvoření víceslovných názvů je za pomoci slovesa (*chytit raka, jít pro vodu* aj.) (Hubáček 1988, s. 18–19).

Přejímání slov cizích

Tento způsob tvoření slangového výraziva je v současné době už poněkud omezen. Důvodem přejímání může být nedostatečná slovní zásoba v určité oblasti, zejména je tomu tak u slangu hutnického či železničářského. Někdy jde také ovšem o to, že některé výrazy, např. sportovního slangu, mají mezinárodní charakter, a proto by měly být zachovány i v našem jazyce (*forvard*). Dalším důvodem jsou pak snahy o zjednodušení, zkrácení českých slangových výrazů, zejména víceslovných. Proto někdy raději využijeme kratší výraz cizího původu (*anlaufka – náběžný kotouč*).

Některé přejaté výrazy se upravují po zvukové i tvaroslovné stránce, aby lépe vyhovovaly českému jazyku, např. *čutat* ze slova *shot*, *klipsna (clips)*, *fanka (Pfanne)* aj. Nejvíce přejatých výrazů máme z němčiny, dále pak také z angličtiny či ruštiny aj. (Hubáček 1988, s. 19–20).

5.5 Slang v domácí a zahraniční literatuře

V současné době je slang čím dál více vystavován odborným studiím. Jeho rozšíření zvýšilo všeobecný zájem badatelů, a proto se s ním dnes často můžeme setkat v mnoha publikacích domácích i zahraničních autorů (Hubáček 1981, s. 10–11).

5.5.1 Slang v české odborné literatuře

V domácí literatuře se nejčastěji pohlíží na slang ve srovnání s jinými útvary českého jazyka. Porovnávání nejčastěji probíhá na úrovni dialektů. Ovšem je zřejmé, že se místní nářečí od slangu poněkud liší, proto se souhrnně řadí do tzv. sociálního nářečí.

V současné době nejsou metody zkoumání slangu ještě dovedeny k úplné dokonalosti, a to právě proto, že se slang vyznačuje mnoha specifickými, jedinečnými rysy. Nejenže se jedná o útvar poměrně mladý, tudíž nemůžeme vždy aplikovat dosavadní výzkumné postupy, nýbrž musíme hledat nové a originální, ale zároveň musíme brát v úvahu, že slang je velmi specifický i tím, že se u něj uplatňuje mnoho vedlejších vlivů, jako jsou vlivy psychické, sociální apod. Badatelé také nesmí opomenout variabilitu slangového výraziva, kdy je jisté, že například u slangu hutnického či železničářského budou hrát roli jiné faktory než u slangu studentského. Stejně tak může u autorů odborných publikací nastat problém při sběru dat, protože ne všechny oblasti slangové mluvy jsou veřejnosti stejně dobře přístupné (Hubáček 1981, s. 11–12).

V české literatuře bývá slang představován ze dvou různých hledisek. Buďto nám zprostředkovává soubor sebraného výraziva z daného prostředí, nebo poskytuje čtenáři obecný teoretický výklad o slangu obecně či o jednotlivých druzích slangu. Z prvního hlediska se slangu věnují zejména práce E. Rippla, F. Oberpfalcera-Jílka, B. Zimové, J. Hubáčka aj. Teoretické výklady pak můžeme najít například v knize F. Oberpfalcera-Jílka *Argot a Slangy*, ten se zaměřuje zejména na studentský, vojenský, myslivecký a sportovní slang. Dále pak různé pohledy na slang můžeme najít i v dílech Františka Trávníčka a Adolfa Kellnera, Jana Chaloupky aj. (Hubáček 1981, s. 12–15).

5.5.2 Slang v zahraniční odborné literatuře

Literatura o slangu, která vzniká v zahraničí, je poměrně rozsáhlá. Avšak do českých zemí se dostávají překlady jen ve velmi omezeném množství. I zde, stejně jako u domácí literatury, se setkáváme s odlišným pojetím slangu u mnoha autorů. Nespočet z nich slang rozčleňuje a užívá pro něj řadu různých termínů, jako například standard slang, class slang, jargon, lingo aj.

Jedna z nejvýznamnějších zahraničních knih věnující se slangu se nazývá *The Literature of Slang*, kterou napsal William Jeremiah Burke. Dále pak o slangu pojednává mnoho publikací od polských autorů, jako je Czarnecki, Budziewska, Dejna,

dále od francouzských, např. Dauzat, Niceforo, a německých, Schirner, Schmid (Hubáček 1981, s. 17).

5.6 Dělení slangu

5.6.1 Sportovní slang

Sportovní slang může být charakterizován dvěma způsoby. V prvním případě se jedná o mluvu lidí vykonávajících určitou sportovní profesi, jako jsou trenéři, sportovní reportéři, novináři, vrcholoví sportovci aj. V druhém případě se jedná o mluvu takové skupiny lidí, kteří se o sport nějakým způsobem zajímají. Mohou se na něm aktivně podílet, ale také nemusejí.

Sportovní slang nezůstává v současné době uzavřen pouze ve sportovním prostředí, ale dostává se do povědomí široké veřejnosti. Je tomu tak proto, že sportovní žurnalistika, rozhlas, televizní vysílání aj. pro větší autentičnost využívají mnoho výrazů ze sportovního slangu. Důsledkem toho začali lidé tento slang využívat v běžné komunikaci i v situacích, které přesně nesouvisí se sportovním prostředím.

Co se týče utváření výraziva tohoto odvětví, nejčastěji se zde uplatňují metaforické postupy (*kleště, kolíbka, káča*), dále pak také postupy metonymické (*kanady, kolínko, kopat*). Velmi často vznikají slova i odvozováním (*kolař, kolečkář, kraulař*). Méně často jsou pak výrazy sportovního slangu přejímány z cizích jazyků (*klipsna, korbet*). Velmi ojediněle se pak uplatňuje tvoření sousloví (*kulhavý běh*), mechanické krácení (*keňa*) aj. (Hubáček 1981, s. 66–67).

Hubáček (1981 s. 67–77) uvádí řadu kategorií sportovního slangu, rozděluje výrazivo zejména podle sportů, kde se tyto výrazy užívají. Například v atletice se užívají slova jako *dálkař (závodník ve skoku dalekém), finišovat (ukončovat závod)*, v gymnastice se užívá například výrazu *hnízdo (vis závěsem o nártu)* nebo u míčových her, např. *bomba (prudce hozený nebo kopnutý míč)* atd.

5.6.2 Železničářský slang

Jedná se o takovou mluvu, která se vyznačuje svou nespisovností. Užívají ji zaměstnanci a vůbec všichni, kteří se nějakým způsobem podílejí na provozování železnic. Železničářský slang se užívá v běžné komunikaci mezi zaměstnanci drah jako protiklad k odborné terminologii (Hubáček 1988, s. 22).

Železniční doprava má svou dlouholetou tradici, je to specifická oblast vyžadující také takovou mluvu. Jedinečnost a originalita mluvy je odrazem různých

faktorů. Zejména je dána různorodým zastoupením společenských vrstev na pracovišti, s odlišným vzděláním apod. V současné době se klade větší důraz na odbornost a specializaci pracovníků kvůli diferenciaci a rozšíření železničářského sektoru (Hubáček 1981, s. 29–30).

Železničářský slang se vyznačuje vyšším stupněm výjimečnosti i uzavřenosti. Ovšem není zase tak nepřístupný veřejnosti, jako například slang hutnický či hornický. V současné době proniká zčásti i do veřejných sfér, a to zejména prostřednictvím jízdního personálu, který je ve styku s lidmi, kteří stojí mimo železničářské prostředí.

Železničářská terminologie se z většiny utvořila až po 2. světové válce. Ještě dodnes se v češtině vyskytuje mnoho slangových výrazů německých (*hytlák, rapír*). Dále jsme některé výrazy přejali také z ruštiny (*sergej, tepluška*). Zbylá slova jsou utvářena všemi možnými postupy zejména odvozováním, dále pak přenášením metonymickým a metaforickým. Méně časté způsoby tvoření jsou pak sousloví, zkracování, překrucování (Hubáček 1981, s. 31–32).

Hubáček (1981) opět rozděluje železničářský slang do mnoha skupin. Jako příklad lze uvést: názvy osob v dopravě a přepravě (*datel – výpravčí, bremzák – brzdař*), dále pak názvy lokomotiv (*bufan – lokomotiva se zvukově výrazným výfukem kouře*) či názvy vlaků (*courák – vlak s dlouho jízdní dobou*) aj.

5.6.3 Myslivecký slang

Jedná se o mluvu, kterou využívají myslivci, kteří se snaží ochraňovat přírodu a zvěř pro možnost lovu. Oproti jiným slangům se myslivecký vyznačuje dvěma základními faktory: výjimečností a stabilitou. To, že je mluva stabilizována, vyplývá z dlouholeté tradice tohoto odvětví. Výjimečnost tohoto slangu spočívá v tom, že se mluvčí snaží vyhnout hrubým výrazům. Je tomu tak zřejmě proto, aby alespoň slovy zmírnili krutou realitu. Dalším neopomenutelným důvodem je zejména jejich kladný vztah k přírodě a ke zvířatům (Hubáček 1981, s. 77–78).

Častým prostředkem pro tvoření se stávají metaforické postupy, kdy uživatelé mysliveckého slangu chtějí kromě věcného obsahu označovaného jevu vyjádřit i kladný citový postoj k danému jevu (Hubáček 1981, s. 78).

Hubáček (1981) u mysliveckého slangu vyčleňuje například následující kategorie: názvy osob (*okař – pytlák, král honu – nejúspěšnější střelec*), zvěř (*barví – krvácí, zhasíná – hyne*), zvuky (*ublá – toká*) aj.

5.6.4 Trampský slang

Tento typ slangu využívají zejména mladí lidé, kteří našli svůj zájem v trampování. Zde se tedy nejedná nikoli o mluvu profesní, ale spíše zájmovou. Díky prostředí, ve kterém vzniká, tedy nejčastěji v přírodě, a díky tomu, že uživatelé jsou ve většině případů mladí lidé, je trampský slang hravý, neotřelý, jedinečný.

Vyznačuje se zejména mnoha variantami určitých výrazů, silným citovým zabarvením, ale i využíváním slov cizího původu, a dokonce někdy i argotu. Je velmi podobný studentskému slangu a nejčastěji je utvářen zvláštními postupy, jako je překrucování (Hubáček 1981, s. 93–94).

Hubáček (1981) vyčleňuje například tyto kategorie trampského slangu: osoby (*čundr – tramp, santusák – pivní skaut*), výstroj (*plná polní – úplná trampská výstroj, púllitry – krátké kalhoty*), činnosti (*bagrovat – jíst, zafoukat si – zakouřit si*) aj.

5.6.5 Vojenský slang

Vojenský slang je chápán jako mluva spojená s vojenským prostředím. Popisuje vojenské osoby, zbraně, úkony, hodnosti apod. Ovšem v některých případech sem můžeme řadit i některé výrazy ze studentského či trampského slangu, které jsou podobně utvořeny.

Stejně jako u dvou předešlých slangů, tuto mluvu užívají zejména mladí lidé, což má vliv na aktuálnost výraziva a také hravost. Někdy je ale také pomocí tohoto slangu upozorňováno na negativní jevy spojené s vojenskou službou. Opět se zde vyskytuje mnoho synonymních tvarů pro určité výrazy. Častým a specifickým způsobem tvoření vojenského slangu bývá odvozování výraziva s iniciálových zkratk (*DVT – dévéťák*) (Hubáček 1988, s. 25–26).

Hubáček (1981) vyčleňuje například tyto kategorie: názvy osob (*basista – vězeň, bažant – nováček*), názvy pro výzbroj a výstroj (*bříza – puška, dvojče – kulomet se dvěma hlavními*), jídlo (*beton – rizoto, dělobuch – kynutý knedlík*) aj.

5.6.6 Divadelní slang

Divadelní slang se řadí mezi nespisovný útvar, který užívají na jedné straně zaměstnanci či osoby podílející se na činnostech spojených s divadlem, na straně druhé je to mluva jedinců, kteří jsou s divadlem spjatí z hlediska zájmového. Divadlo má dlouholetou tradici, je odrazem vyspělé kultury. Všeobecné zdokonalování divadelní scény se projevilo i na slangovém výrazivu.

Hlavním cílem byla snaha zestručnit odborné názvy (*brept, civilka*), dále pak vyjádřit citový postoj k dané skutečnosti (*tahat z boudy*). Divadelní slang je bohatý též na synonymní tvary (*štěk, blaf, pind – krátká role* (Hubáček 1988, s. 26–27).

Hubáček (1981) opět rozděluje tento slang do několika kategorií, například osoby (*baleťák – člen baletního souboru, herenda – herečka*), hry (*dojác – hra dojmající publikum, situačka – situační hra*) aj.

5.6.7 Slang televizních a rozhlasových pracovníků

Jedná se o takovou mluvu, kterou běžně používají v neoficiální komunikaci mezi sebou zaměstnanci působící v televizi a v rozhlase. Velká podobnost ve způsobu tvoření i ve zvukové stránce se projevuje u slangu filmařského a někdy i divadelního. Nejčastějším způsobem tvoření je odvozování z deverbativ a desubstantiv. Dalším typickým postupem je potom metonymické a metaforické přenášení a poměrně časté je i přejímání slov (Hubáček 1988, s. 27).

Hubáček (1981) rozlišuje například tyto kategorie: osoby (*asák – asistent režie, švenkr – pomocník kameramana*), technika a vybavení (*bedna – reproduktorová skříň*), činnosti a děje (*breptnout – klopýtnout v řeči*) aj.

5.6.8 Lékařský slang

Lékařský slang je nespisovná mluva mezi zaměstnanci vykonávající lékařské povolání. Jedná se o komunikaci mezi lékaři, sestrami, ale mnohdy i pacienty. Vznikla především za účelem zjednodušit odborné termíny, proto zde dochází velmi často k tzv. univerbizaci (*lumbálka – lumbální punkce*), někdy také mechanickému krácení či překrucování. Některé lékařské výrazivo je také značně expresivní (*exnout*).

Hubáček (1981) uvádí například následující kategorie: názvy osob (*děčkař – dětský lékař, očař – odborný oční lékař*), nemoci (*epka – epilepsie*), léčba (*císař – císařský řez*) aj.

5.6.9 Motoristický slang

Motoristický slang můžeme charakterizovat jako mluvu lidí, kteří se zajímají o motorismus, a to jak profesionálně, tak amatérsky. Řadíme sem především jazykové projevy řidičů a automechaniků. Některé výrazy se natolik uchytily, že pronikly i do sfér mimo motoristickou oblast, např. *emběčko, dodávka* aj. (Hubáček 1988, s. 28).

Hubáček (1981) vymezuje například tyto kategorie motoristického slangu: motorová vozidla (*bejbina – automobil značky Praga-Baby*), vybavení motorových

vozidel (*hruška – převodovka, cucák – sytič motoru*), jízda (*udělat hodiny – otočit se s vozidlem při smyku*) aj.

Uvedli jsme si několik významných oblastí slangového výraziva. Avšak častokrát se můžeme setkat i s detailnějším dělením slangu. V tomto případě můžeme mimo výše uvedené skupiny slangu vyčlenit ještě např. hornický slang, hutnický slang, policejní slang, rybářský slang, stavbařský slang, cirkusácký slang, politický slang, hudebnický slang a mnoho dalších.

6 Studentský slang

6.1 Obecná charakteristika studentského slangu

Studentský slang je charakterizován jako nespisovný jazykový útvar, který zahrnuje názvy a výrazy typické pro školní prostředí. Jedná se o běžnou komunikaci mezi studenty, zejména na středních školách. Tato mluva se vyznačuje ojedinělými a specifickými rysy, což je způsobeno především jedinečností prostředí, ve kterém se tato mluva užívá.

Na rozdíl od jiných prostředí, školní prostředí se velmi často proměňuje, a to zejména díky neustálé obměně studentů. Staří studenti školu opouštějí, noví studenti do ní vstupují, což má velký vliv i na variabilitu slangových výrazů. Prostředky studentského slangu tudíž nemohou být dosti stabilní, protože neustálá výměna studentů spíše podporuje i proměnlivost studentského výraziva. U studentského slangu se také častokrát projevuje lokální specifikace, což znamená, že některé výrazy jsou typické jen pro určité místo, někdy i pro jednu školu či studijní obor. Přes neustálou proměnlivost studentského slangu se ustálilo mnoho výrazů, které si studenti předávají z „generace na generaci“, protože pomocí něj mohou vyjadřovat svoje postoje, názory, cíle, které se vážou na školní prostředí.

Studentský slang je specifický v tom, že jeho uživateli jsou především mladí lidé, kteří bývají pohotoví, originální a nebojí se přijít s něčím novým. Ve slangovém výrazivu studentů se odráží i jejich psychické podněty, jako je jejich touha po poznání, snaha o rozvoj osobnosti, o originalitu. Studenti chtějí být vtipní, častokrát se svou mluvou vymezují proti formalismu školního prostředí, vyjadřují svou averzi vůči přehnané oficiálnosti a snaží se pomocí expresivních prostředků vyjádřit svůj vlastní citový postoj k všemožným jevům odehrávajícím se ve škole (Hubáček 1981, s. 86–87).

Tento jev je velmi dobře viditelný v následující větě, ve které student vyjadřuje svůj citový postoj k dané školní situaci a říká: „*No to mě teda podrž, esli na to dá diktát, tak mě budou vomejvat.*“ (Zeman 2013, s. 37).

Jazykový projev studentů je ovlivněn zejména dvěma podněty, a to snahou o určitou hravost, originalitu a zároveň také snahou o vymezení se proti neustále přítomnému spisovnému jazyku. Základem těchto jazykových projevů je snaha o realizaci a identifikaci uživatelů studentského slangu (Hubáček 1981, s. 87).

Na studentský slang je možno nahlížet dvěma způsoby. V širším slova smyslu se jedná o takové nespisovné výrazivo, které studenti užívají v běžné komunikaci. V užším

slova smyslu pak studentský slang můžeme chápat jako takové nespisovné výrazy, které se všemi možnými způsoby, tedy přímo i nepřímo, vztahují ke studiu a studentskému prostředí. Někdy se studentský slang částečně překrývá s mluvou mládeže, tzn. s mládežnickým slangem či slangem mládeže (Báča 1985).

Jan Hugo (2009) se domnívá, že studentský slang je skutečně jedinečnou mluvou, která je z části velmi podobná slangu vojenskému. Tuto podobnost můžeme spatřovat v pohledu studentů na školu, který není vždy úplně pozitivní. Jejich negativní přístup obvykle ovlivňuje to, že ve škole být prostě musí, často je tedy jejich pobyt nedobrovolný. Někteří žáci mohou trpět pocity strachu a úzkosti, mohou pociťovat averzi ke svým učitelům i spolužákům. Studenti jsou vystaveni téměř neustálému tlaku, a to jak ze strany učitelů, tak i ze strany kolektivu. Jednoduše řečeno, někdy je školní prostředí velmi drsné, stejně tak jako prostředí vojenské. To vše se odráží v mluvě studentů, a proto v hojné míře do studentského slangu vstupuje právě argot. Přítomnost argotu souvisí také s tím, že uživatelé studentského slangu jsou mladí lidé vyznačující se touhou po originalitě, myšlenkové nespoutanosti, síle, a proto jsou silácké výrazy z podsvětí vhodnou volbou pro vyjádření jejich pocitů a postojů. Kromě přejatých výrazů z argotu do slovní zásoby studentského slangu vstupují i jiné prostředky, jako jsou romské „argotizující“ koncovky (*cvígra, vysvjégro*). V dávných dobách byl vztah studentů k argotu ještě mnohem bližší, protože část z nich skutečně vstupovala do uzavřených komunit, které výrazy argotu vytvářely a používaly. V dnešní době už tento přímý vztah není prokazatelný, přesto se ve studentském slangu stále argotové výrazivo hojně projevuje.

6.2 Žákovský slang

Někdy můžeme ze studentského slangu vyčlenit samostatně tzv. žákovský slang. Jedná se o výrazivo, které užívají žáci základních škol, tedy škol s povinnou školní docházkou. Od studentského slangu se liší žákovský slang zejména menší slovní zásobou. Je pro něj typická velká četnost synonymních tvarů. Velmi mnoho výrazů žákovského slangu, jako jsou názvy předmětů či učitelů, se shoduje se studentským slangem. Pokud bychom chtěli ukázat několik výrazů typických pro žákovské prostředí, můžeme uvést například slova jako *prvňáčci, osmáci, jedničkáři, žákajda* (Hubáček 1981, s. 92).

6.3 Mimojazykové faktory ovlivňující studentský slang

Podobu studentského slangu ovlivňuje řada mimojazykových faktorů, které jsou typické pro školní prostředí. Abychom hlouběji pronikli do tajů studentského slangu, musíme pochopit právě jedinečnost tohoto prostředí.

Pro studentské prostředí je typická velká otevřenost vůči okolí. To znamená, že do slangového výraziva často pronikají výrazy i z jiných oblastí. Důležitým faktorem ovlivňujícím studentskou komunikaci je věk uživatelů. Ten je poměrně homogenní, uživatelé jsou mladí a v podobném věku. Tento faktor úzce souvisí také s tím, že mladí lidé mají sklony k hravosti, ke vtipu, k nadsázce a staví se tak proti společensky stanoveným normám a konvencím. To vše má vliv na podobu studentského slangu, stejně jako již zmíněná dočasná působnost a rychlá proměnlivost studentů.

Důležitým faktorem je také to, že toto prostředí nemůžeme definovat jako prostředí čistě profesní. Školní prostředí je totiž pouze přípravnou fází pro budoucí profesi. Studentské prostředí nelze ovšem chápat ani jako pouhé zájmové prostředí. Proto musí být studentský slang vymezen jako zvláštní skupina stojící někde na pomezí těchto dvou prostředí (Báča 1985).

Na podobu studentského slangu má vliv nejen proměna žáků, ale i učitelů, odráží se v něm nové metody výuky, nové obory a předměty i probíraná látka.

Pokud bychom měli na základě působení těchto faktorů shrnout základní znaky studentského slangu, dospěli bychom k tomu, že studentský slang se vyznačuje silnou expresivitou, projevuje se v něm silná ironie a nadsázka. Slang je poměrně nestabilní v závislosti na proměnlivém prostředí. Utváří celou řadu synonymních tvarů, které vznikají tak, že některé výrazy jsou nahrazovány ještě více emocionálními, například pro slovo psychologie můžeme najít celou řadu slangových ekvivalentů, jako je *psychina*, *psycho*, *psychožka*, *psýcha* aj.

Výrazivo studentského slangu proniká i mimo prostředí studentské. Mnoho slov má společných se slangem žakovským, a proto jsou některé výrazy v povědomí široké veřejnosti. Existuje zde také mnoho názvů, které se vyskytují pouze individuálně (Báča 1985).

6.4 Expresivita studentského slangu

Expresivita je nápadným znakem mluvy různých zájmových skupin včetně mluvy studentské. Tato expresivita se může vyznačovat nejenom specifickou slovní zásobou, ale také jedinečnými jazykovými i slovtvornými prostředky. Expresivitu také

může zčásti ovlivnit přízvuk, intonace, síla a tempo řeči. Ovšem při vymezení následujících kategorií nebudeme brát tyto vlivy v potaz.

Expresivitu studentského slangu můžeme rozdělit do tří základních skupin. V prvním případě se jedná o tzv. expresivitu inherentní. Takto označujeme expresivitu, která je součástí nějakého výrazu nezávisle na kontextu a je od tohoto výrazu neoddělitelná (Janáčková 1967).

Dalším typem je adherentní expresivita. Do této skupiny řadíme slova s přeneseným významem, která jsou závislá na kontextu. Začleňují se sem ovšem i výrazy ironické, hrubé či taková vyjádření, která jsou řečena s nadsázkou. Dále tuto skupinu tvoří také nadávky, přezdívky apod.

Posledním typem je expresivita kontextová. Její fungování spočívá v tom, že se prostředky jedné stylové vrstvy užívají jako prostředky v rámci jiné stylové vrstvy. Jednoduše řečeno tato expresivita používá prostředků jiného jazykového stylu a občasně také archaismů (Janáčková 1967).

6.5 Výrazivo studentského slangu

Podle Milana Báči (1985) můžeme rozčlenit studentské výrazivo do čtyř základních skupin.

První skupinu tvoří takzvané interslangové výrazy. Jedná se o taková slova či spojení, která vznikla mimo studentské prostředí, tedy například v profesní mluvě nebo v mluvě jiných zájmových skupin, avšak uplatňuje své místo i ve studentském slangu (*vědárna – vědecká knihovna* aj.).

Druhou skupinu tvoří výrazivo s platností obecně studentského slangu. To znamená takové výrazivo, které nalezneme v jakémkoli studentském prostředí. Patří sem slova jako *šprtat – mechanicky se učit, seminárka – seminární práce, střílet – riskovat odpověď* aj.

Třetí skupinou je tzv. výrazivo s platností speciálně studentského slangu. Jedná se o takové výrazy, které jsou typické jen pro konkrétní studijní obor (*mikračka – mikrobiologie, pravěk – dějiny pravěku* apod.).

Poslední, čtvrtou skupinu tvoří výrazy s určitou lokální platností. Řadíme sem takové výrazy, které jsou typické jen pro určitý region nebo pro konkrétní školu, např. *vedlejší – budova PF stojící vedle budovy hlavní.*

6.5.1 Zařazení výraziva studentského slangu do skupin

Studentské výrazivo se častokrát dělí do různých skupin. Slova jsou do oblastí řazena z hlediska určité podobnosti. Rozdělení do skupin se liší v závislosti na přístupu jednotlivých autorů. Například Jaroslav Hubáček (1981) vyčleňuje celkem 7 oblastí, do kterých řadí výrazivo podle obdobného významu.

Předměty a studijní obory

První skupinu tvoří názvy učebních předmětů a studijních oborů. Zde jsou zaznamenány výrazy pro klasické předměty vyučující se na základních a středních školách a dále pak obory studující se na školách vysokých. Objevují se zde výrazy jako např. *občanka*, *hnojařina*, *stavařina*, *zemák* a mnoho dalších (Hubáček 1981, s. 88).

U Milana Báci (1985) můžeme výrazy tohoto typu najít pod kategorií: názvy oborů, aprobací, aprobačních předmětů a disciplín. Objevují se zde i některé výrazy, které nezahrnuje výčet Jaroslava Hubáčka, např. *dějas – dějepis* nebo *čégrina*, *česák – čeština* aj.

Názvy osob

Další kategorii, kterou Hubáček (1981, s. 88) vyčleňuje, tvoří názvy osob. Řadí sem označení pro učitele (*chemikář – učitel chemie*, *nalejvák – domácí učitel* aj.), dále pak pro studenty a žáky (*baňák – posluchač VŠ báňské*, *bifloun – student, který se hodně učí* aj.) a jiných školních pracovníků (*přídveřník – školník* aj.).

V článku Josefa Hubáčka (1965) je tato kategorie rozdělena na dvě podkategorie, kde první tvoří pouze různá označení pro studenty a druhá potom zahrnuje názvy pro učitele, ředitele, školníka a jiné osoby. I zde se objevují některé výrazy, které nenajdeme ve výčtu Jaroslava Hubáčka, např. *nítas – slabý student*, *postrach – ředitel* aj.

Názvy činností a jejich výsledků

Tato kategorie není blíže specifikovatelná. Zahrnuje veškeré činnosti žáků, činnosti spojené s učebním procesem a školou. Zahrnuje také výsledky, které z daných činností vyplývají. Patří sem označení, jako např. *biflovat se – učit se*, *vybouchnout – neuspět při zkoušce*, *opáčko – opakování učiva*, *slohovka – slohová práce* aj. (Hubáček 1981 s. 89).

U Josefa Hubáčka (1965) můžeme slova podobného rázu hledat ve dvou kategoriích. První má název *zkoušky a úkoly* a druhá se jmenuje *jiné výrazy související s vyučovacím procesem*. I zde nalezneme mnoho slov, která nezahrnuje výklad Jaroslava Hubáčka, jako např. *domácko – domácí cvičení, vodrbnout – opsat, poznámec – poznámka* aj.

Názvy známek a prospěchových stupňů

Tato skupina zahrnuje výčet známek a stupňů, který slouží k ohodnocení žáků. Patří sem tedy převážně slangové výrazy označující známky 1 – 5, jako např. *baňa, bomba, sardel – pětka, eso – výborně* (Hubáček 1981 s. 89).

Josef Hubáček (1965) uvádí opět některá další označení, která nenalezneme u Jaroslava Hubáčka (*ajjncka, čára – jednička, soudek – trojka* aj.).

Názvy škol, ústavů, místností

Patří sem slangové názvosloví, které označuje školy obecně, např. *gympl – gymnázium, konzerva – konzervatoř*. Dále zde pak nalezneme výrazy pro školy se speciálním zaměřením (*průmka – průmyslová škola, pajda – pedagogická fakulta* aj.). V neposlední řadě se zde vyskytují i názvy jiných ústavů (*pasták – domov mládeže*) a také názvy konkrétních místností (*drbárna – sborovna*) (Hubáček 1981 s. 90).

Milan Báča (1985) označuje tuto skupinu jako: názvy škol a fakult. Josef Hubáček (1965) pak jako: názvy škol, budov a jejich částí. U něj můžeme nalézt navíc několik výrazů chybějících ve výčtu u Jaroslava Hubáčka, např. *drátárna – průmyslová škola elektrotechnická, krabice – škola, zboroka – sborovna* aj.

Jiné názvy

Hubáček (1981, s. 90) sem řadí názvy, které nespádají pod žádnou jinou kategorii výše uvedenou, ale přesto nějakým způsobem souvisejí se školním prostředím. Jako příklad můžeme uvést tyto výrazy studentského slangu: *bible – obsáhlá učebnice, oborovka – oborová komise, potítka – místo, kde se žák připravuje po zadání otázek, zápich – zápočet* aj.

Dalo by se říci, že Josef Hubáček (1965) stejně jako Báča (1985) tuto skupinu blíže specifikují a zvláště vyčleňují jednotlivé podkategorie, jako například: názvy pomůcek a vysvědčení, kde se můžeme setkat například s výrazy *plňko, plňčo – plnicí pero, žebadlo – aktovka* aj. Další podkategorií by pak mohla být skupina: věci

a činnosti související se studiem a životem studentů, zde se setkáme s označeními jako *jít na hyenu – stravovat se v menze* aj.

Výrazivo označující jevy a skutečnosti mimoškolní

Do studentského slangu můžeme řadit i některé výrazy pronikající mimo sféru školního prostředí. Patří sem i výrazivo pocházející z jiné sféry, které se ovšem nějakým způsobem dotýká školního prostředí. Umožňuje mládeži, studentům expresivněji vyjádřit danou skutečnost. Hubáček sem řadí například označení částí lidského těla (*kokos, kebule – hlava*), oděvů (*roucho, ohoz*), účesů (*ježek, kohout*), legrace (*čoromoro, čurbes, kanada*), pozdravů (*čau, čus, čao*), nepořádku (*binec, bordel*) aj. (Hubáček 1981 s. 90–91).

Hubáček (1981) v rámci této kategorie vymezuje ještě dvě podkategorie. První označuje jako: názvy osob, kde se setkáváme s výrazy např. *hopsalenka – veselá dívka, štramák – pěkně oblečený muž, skura – lakomec* aj. Druhou podkategorii tvoří: názvy věcné a jiné. Zde nalezneme pojmy jako *žváro – cigareta, šutrák – vtip, štígro – štěstí, chytat bronz – opalovat se* aj.

6.6 Nejčastější způsoby tvoření studentského slangu

Slangové výrazivo se vyznačuje silnou expresivitou a také synonymními tvary. Proto velmi často dochází k sémantickým obměnám slov. U tvoření studentského slangu se uplatňují transformační i transpoziční postupy. V prvním případě se jedná zejména o odvozování (*drbárna, občanka, pilňas* aj.), dále se můžeme setkat s tzv. překrucováním a mechanickým krácením (*biola, cviko, říd'a* aj.). Z transpozičních postupů je pak nejtypičtější tzv. metaforické přenášení významu (*baňa, bomba, bičovat se, hustit* aj.) (Hubáček 1981, s. 87).

V současné době můžeme tedy z hlediska vzniku a tvoření slangového výraziva vypořádat dva základní aspekty. Na jedné straně slang využívá výrazů spisovného jazyka, kdy nedochází ke změnám v hláskosloví a tvarosloví, avšak právě prostřednictvím metafory nebo metonymie se mění původní význam slova (*krabice, závodit* apod.) Na straně druhé potom slang využívá sice spisovného jazyka, ale obměňuje hláskosloví a tvary slov, a to právě různými způsoby, jako je odvozování, všelijaké komolení či zkracování (Hubáček 1965).

Velmi často při tvoření výrazů studentského slangu využíváme přípony. Nejčastěji odvozujeme slova za pomoci přípony *-ák* (*slohák*). Pokud předchází této příponě souhláska *d, t, n*, dochází ke změkčení na *d', t', ň* (*recit'ák, přepad'ák*). Dříve

byla používána tato přípona zejména pro označení osob, dnes se ale můžeme v tomto případě setkat i s příponou *-as* (*tříd'as*), *-an* (*pasan*), *-ik* (*d'oudik*), *-oun* a *-ouš* (Hubáček 1965).

Pomocí přípony *-ec* se obměňují častokrát výrazy, které byly původně rodu ženského, např. *poznámka – poznámeec*. Velmi frekventované jsou stále přípony *-ka*, *-ina*, *-ko*. V současné době je s oblibou užívána i přípona *-árna* (*chemičárna*, *šmírárna*). Dalšími významnými příponami jsou potom *-nda*, *-ajzna*, *-ajs*, kdežto některé přípony, jako je např. *-unk*, ustupují do pozadí (Hubáček 1965).

Pokud dochází ke krácení slov, nejčastěji dojde k přejímání první slabiky původního slova. Velmi často také dochází k procesu univerbizace, kdy z víceslovných pojmenování utváříme pojmenování jednoslovná (*občanská výchova – občanka*). V poslední době do studentského slangu čím dál více vstupují prvky argotu. Proto například dříve časté zdvojnásobení ustupují do pozadí (Hubáček 1965).

6.7 Študáci a Kantori aneb studentský slang nejen v odborné literatuře

Studentský slang se stává čím dál více prozkoumávanou oblastí. Vzbuzuje zájem jazykovědců, odborníků, ale i prozaických spisovatelů. Mezi autory zkoumající slang z hlediska odborného, jazykového můžeme zařadit především Jaroslava Hubáčka, Josefa Hubáčka, E. Rippla, Oberpfalcera-Jílka, L. Klimeše, B. Tému aj. Ovšem neměli bychom zapomenout také na prozaika Jaroslava Žáka, který se svými humornými díly ze studentského prostředí rozhodně velmi zasloužil na prohloubení zájmu o studentský slang (Hubáček 1981, s. 87).

Knihy Jaroslava Žáka, jako jsou především *Študáci a Kantori*, *Cesta do hlubin študákovy duše* nebo *Škola základ života*, jsou nejen velmi úsměvnými uměleckými díly, zejména pro studenty, ale zároveň poskytují cenný materiál ze slovní zásoby studentského slangu. Z tohoto důvodu se blíže podíváme na jedno z těchto děl, a to na *Študáky a Kantory*. Toto dílo je postaveno na vtípném boji mezi žákem a učitelem a na originálním názvosloví jednotlivých oblastí školy.

Autor se v díle věnuje především označení konkrétních typů žáků. Setkáváme se zde například s výrazem *kanad'an*, což je označení pro třídního vtípálka, který neustále provádí nějaké kousky, u třídy je považován za největšího „borce“, ovšem u učitele za největšího „darebáka“. Dalším typem žáka je tzv. *repetent*, který se vyznačuje tím, že neustále propadá nebo střídá školy. Tímto způsobem se z něj ovšem stává student, který

má se vším bohaté zkušenosti, zná různé taktiky a způsoby, jak obalamutit učitele (Žák 1968, s. 6).

Jaroslav Žák (1968, s. 7–8) se dále věnuje osobám, které označuje *šprťáci*, ale také *biflouni*, *rváči*, *štváči*, *štvouni*, *pilníci* aj. Jsou to žáci, kteří jsou tiší samotáři a neustále trpí pocitem úzkosti, že nic neumí, i když se pořád učí. Tito žáci se dělí ještě na tzv. *dobrosrdečné*, kteří všem pomáhají, a *krkouny*, kteří neposkytnou svým spolužákům žádnou pomoc. Setkáváme se zde i s tzv. *datlem* neboli *šplhounem*, což je student, který se snaží získat přízeň učitele všemi možnými způsoby.

Dalším typem jsou podle Žáka (1968, s. 8) tzv. *špiclové a žalobníčci*, kteří se vyznačují tím, že neustále donášejí a žalují na své spolužáky. Ojedinělým druhem studentů je pak tzv. *primus*, což je žák, který se vůbec neučí, ale přitom všechno ví. Většinou se vyznačuje řadou skvělých vlastností, vtípem a patří mezi nejoblíbenější žáky ve třídě.

U dívek se potom ojediněle může vyskytnout tzv. *správná žába*, která se liší od ostatních dívek a velmi si rozumí s chlapci. Zvláštní skupinou jsou dále pak např. *švencíři* neboli *ulejváci*, kteří se vyznamenávají svými častými odchody za školu (Žák 1968, s. 8–9).

V další části se setkáváme s výrazy studentského slangu, jimiž se označují zejména členové učitelského sboru, tedy kantoři, ředitelé, profesori, inspektoři aj.

Celý tento sbor studenti nazývají např. *kulometná rota*, *mančaft* aj. V čele stojí ředitel, který si vysloužil řadu specifických označení od studentů, např. *vládce ústavu*, *řída*, *řed'as*, *řed'ák*, *řepule*, *řepák*, *řízek*, *bobr*, *šerif*, *Zeus* a mnoho dalších. Pro profesory v knize najdeme označení *prófové*, *prófaci*, *profesové*, *profici a kantoři* (Žák 1968, s. 13–14).

Jednotliví učitelé jsou zde pojmenováni podle předmětu, který vyučují tedy například *češtinář*, *chemikář*, *latinář* apod. Zvláštní označení si však vysloužil oblíbený učitel, kterému žáci nejčastěji říkají např. *štramák*, *fešák*, *prima chlap*, *bezvadnej*, *skvělouš* aj. Někdy také studenti používají označení, které vychází z nějakého typického znaku nebo vlastnosti učitele. Profesory dělí z tohoto hlediska například na *kaktusovité (člověk s ježatými vlasy)*, *tučňáky a mrože (člověk s knírem)*, *obojživelníky (učí na dvou ústavech)*, *měkkýše (nesportovní člověk)*, *hříbečky (profesor malý a tlustý)*, *hadí muže (profesor vysoký a štíhlý)* aj. (Žák 1968, s. 16–17).

V knize se můžeme setkat i s mnoha ekvivalenty studentského slangu označující inspektora. Žáci mu nejčastěji říkají *špek mistr*, *špehůn*, *zpyták*, *pozorovák*, *špiták*, *Boží*

oko aj. Pro označení školníka studentstvo pak užívá celou škálu slov, jako např. *školábr, školda, školina, školmistr, školmetr, pan Hlavní, pan Důležitý, šuldínek, duch boudy, předveřník, Kerberos, pan podúředník, tepna závodu* aj. (Žák 1968, s. 22–25).

Kromě výrazů označujících osoby z řad studentstva i z řad kantorstva je v knize uvedeno i několik jiných termínů souvisejících se školním prostředím. Například pokud žák neuspěje u zkoušky, můžeme pro tuto situaci nalézt ve studentském slangu výrazy jako *puknout, prasknout, lupnout*. Pro označení sborovny dále žáci užívají slova jako *drbárna, klepárna, duchárna, rejpárna, myšárna*. Pokud učitelský sbor uspořádá poradou, bude podle studentů probíhat tzv. *kontra*, a pokud student navštěvuje gymnázium, chodí do tzv. *gymplu, rejpálka, boudy, baráku, chajdy, holubníku, kurníku* aj. (Žák 1968, s. 13–22).

PRAKTICKÁ ČÁST

7 Výzkum

7.1 Zaměření a cíl výzkumu

Praktická část bakalářské práce se orientuje na výzkum studentského slangu. Jeho cílem je zachytit stav studentského slangu v současné době. Má prokázat, zda je studentský a žakovský slang na školách stále aktuální a hojně užívaný. Dále se snaží zachytit, zda studenti znají i některé starší slangové výrazy, nebo je dokonce stále užívají, nebo se naopak nadobro vytratily z jejich slovní zásoby. Zároveň odhaluje některé novotvary a originalitu mladých studentů, kteří svou mluvu neustále inovují. Hlavním cílem je ovšem také porovnat výrazivo žáků, kteří studují druhý stupeň základní školy nebo nižší ročník gymnázia, s mluvou vysokoškolských studentů. Výzkum má nalézt podobnosti a odlišnosti slangu užívaného mezi žáky základních škol a slangu vysokoškolského.

7.2 Typ výzkumu a použité metody

Pro oblast studentského slangu bylo nejvýhodnější zvolit typ kvantitativního výzkumu, přesto by se tento výzkum dal částečně hodnotit i jako kvalitativní, a to zejména proto, že vyžaduje menší okruh respondentů, neboť sebraná data vykazují mnoho různých variant odpovědí, které se velmi těžko kvantifikují. Ve výzkumu je použita metoda dotazníkového šetření (Příloha 1). Dotazník se skládá z několika odlišných oblastí a má většinou formu otevřených otázek.

Dotazník je rozdělen na dvě části, A a B. První část A zahrnuje tři zcela otevřené otázky, kde studenti popisují, jak se mezi sebou zdraví a jak se navzájem kladně a záporně hodnotí. Další čtyři otázky pak obsahují jednotlivé výrazy týkající se různých oblastí školy, jako jsou například předměty (*český jazyk*), známky (*pětka*) nebo školy (*zemědělská škola*) aj. K těmto výrazům pak studenti vypisují různé varianty slangových slov, které v běžné mluvě používají, např. *český jazyk – čeština, cédina; pětka – koule; zemědělská škola – hnojárna*. Tato část má prokázat především to, zda se liší slang vysokoškolských studentů od mluvy žáků základních škol, nebo zda jsou tyto slangy velmi podobné. Proto jsou do části A vybrána některá slova, která spíše spadají do vysokoškolského prostředí (*sociologie*), a slova typická pro prostředí základní školy

(třídní učitel). Dalším cílem této části je snaha poukázat na ty výrazy, které jsou ještě stále aktuální a které postupem času zanikají.

Druhá část B je postavena na opačném postupu než předešlá část A. Zde žáci nevypisují varianty studentského výraziva, které pro dané slovo užívají, ale naopak je jim nabídnuto několik slangových výrazů, které se snaží vysvětlit. Tato část má prověřit znalost a aktuálnost některých starších slangových výrazů. Proto zahrnuje některé novější i starších výrazy, u kterých studenti vybírají jednu z variant podle toho, zda slangový výraz znají, znají a užívají, nebo ho neznají. Dále se pak mají pokusit výraz vysvětlit, a to i v případě, že o něm nikdy neslyšeli. Tento požadavek poukazuje na to, jak dokážou studenti být neotřelí, originální a vtipní. Upozorňuje na jejich fantazii a na to, co všechno si dokážou pod konkrétním slangovým výrazem představit.

Na závěr mají studenti možnost vypsát některé slangové výrazy, které znají nebo používají a nebyly zahrnuty v dotazníku. Tato část má zachytit opět originalitu, vtip a především schopnost studentů tvořit nová a neotřelá slova. V této oblasti se vyskytují nejen starší a často používané slangové výrazy, které nebyly součástí dotazníku. Studenti zde tedy vypisují nejen slova, ale dokonce také slovní spojení, která jsou nová a neobvyklá. Mnoho z nich není navíc zahrnuto ani ve slovnících.

8 Výsledky

Výzkum studentského slangu byl proveden dotazníkovým šetřením, a to dvěma rozdílnými způsoby. Zaprvé osobní návštěvou druhého stupně 1. Základní školy v Aši a Gymnázia v Aši. Zadruhé online dotazníkem rozeslaným studentům vysokých škol. Výzkumu se na Základní škole v Aši zúčastnili žáci šesté a deváté třídy. Návratnost byla poměrně velká, a to 49 dotazníků. Z nich bylo k výzkumu vybráno 25 nejlépe vyplněných pro snadnější vyhodnocování. Na Gymnázium v Aši se výzkumu účastnila tercie a kvarta. Celkem dotazník vyplnilo 44 respondentů. Opět bylo vybráno 25 nejlépe vyplněných dotazníků, aby celkový počet respondentů z těchto dvou škol dal dohromady 50. Online dotazník vyplnilo 61 studentů z různých vysokých škol, z nichž bylo vybráno 50 nejlépe vyplněných. Celkové výzkumné šetření zahrnuje tedy odpovědi sta respondentů.

8.1 Dotazníková část A

8.1.1 Pozdravy

První otázka dotazníku se týkala pozdravů, které používají studenti mezi sebou v běžné komunikaci. Respondenti mohli uvádět více variant. Nejčastější odpověď, která se v dotazníku vyskytla, a to jak u žáků ZŠ a gymnázia, tak i u studentů VŠ, byl pozdrav *ahoj*. Tímto způsobem se zdraví 62 % respondentů. 48 % z dotazovaných dále používá také výraz *čau* a jako třetí nejčastější se umístil pozdrav *čus* se 39 procenty. Dotazník ukázal, že chlapci používají častěji *čus* než dívky, u kterých zase spíše převažuje právě pozdrav *ahoj*.

Poměrně v hojné míře se v dotazníku vyskytl i pozdrav *nazdar*, který užívá 23 % respondentů. Výrazně převládá zejména u dívek na druhém stupni. V malé míře se pak objevily i varianty tohoto pozdravu: *nazdárek*, *zdárek*, *zdary*, *zdarec* a také *zdar*, který používají převážně chlapci druhého stupně. Mnoho studentů užívá různé alternativy základních dvou pozdravů, *ahoj*, *čau* a *čus*. Především se jedná o zdobněliny *ahojky*, *čauky*, *čusík*, *čusíček*, dále pak např. *ahojda*, *hoj*, *čauko*, *čaj*, *čabas* a objevuje se i složenina *čahoj*.

Velmi ojediněle respondenti užívají také výrazy *zdravím*, *zdravičko*, *dobrý den*, *zduř*, *hej*, *pa*, *papí*, *papíček*. Objevilo se i pár hanlivých a vulgárních výrazů jako *čau vole*, *čau čůzičky*. Část dotazovaných vypsala i několik velmi originálních a vtipných

výrazů, jako například spojení: *tě pic, nazdar bazar, tě péro, čauky mňauky, čágo belo, ahoj láska, pane kolego, pane bakaláři* aj.

8.1.2 Kladné hodnocení

V druhé otázce dotazníku měli respondenti napsat výrazy, které běžně používají, pokud chtějí nějakého spolužáka kladně ohodnotit. Z výzkumu vyplynulo, že nejčastěji používané slovní spojení, kterým hodnotí své vrstevníky, je: *jsi dobrý*, nebo nespisovně: *jseš dobrej*. Tento výraz zmínilo 23 % dotázaných respondentů.

Druhé místo zaujal u studentů ZŠ a gymnázia výraz *dobře ty*, který používá 13 respondentů ze jmenovaných škol. Toto slangové slovní spojení se sice v dostatečné míře objevilo i u studentů VŠ, ale předčil ho výraz *borec*, který pro kladné hodnocení užívá přibližně 1/3 vysokoškolských studentů. Objevily se i obměny a varianty tohoto slova, jako je: *bourec* nebo *borka*, která označuje ženské pohlaví. Ukázalo se, že dívky na druhém stupni ZŠ užívají častěji než chlapci také slovní spojení: *jsi hustej*.

Oproti žákům základní školy a gymnázia se u vysokoškolských studentů ve větší míře vyskytl výraz: *jsi šikulka*. Naopak u žáků ZŠ se objevily lehce ironické výrazy pro kladné hodnocení jako: *šprt, šprtík, šprtíček*.

Dále pak výzkum ukázal již ojedinělé výrazy pro kladné hodnocení. U vysokoškolských studentů to byly například substantiva jako: *zlatičko, eso, frajer, týpek, génius, hvězda, fešák, hlavička*. Dále pak slovní spojení hodnotící danou situaci, jako např.: *fakt váliš, to je masakr, dost dobrý, dobrá práce, pecka, jsi drsná, si to pěkně dáváš* aj. Závěrem se u této otázky vyskytlo i několik velmi originálních a vtipných výrazů: *klasa, libovoučkej, fenomenální, maník* nebo také slovo *freecoolin*, které je v češtině známé jako *frikulín*. Toto slovo je složeninou tří anglických slov: *free* (*volný – dělá si, co chce*), *cool* (*skvělý*), *in* (*do – být zasvěcen do něčeho*) (Jílková 2004).

Několik žáků ZŠ a gymnázia uvedlo ve svém dotazníku pár ojedinělých výrazů, které se neobjevily v mluvě vysokoškolské. Byla to substantiva: *machr, pohodář, profík*. Dále pak slova hodnotící danou situaci: *pěkně, v pohodě, výborně, krutý, boží, nej* a slova anglického původu: *cool (skvělý), good (dobrý), best (nejlepší)*. Závěrem se vyskytla i hrstka jedinečných výrazů, jako je: *výbornák, frajeris, rebel, pan gangster*. Tyto výrazy svědčí především o specifickém humoru studentů.

8.1.3 Záporné hodnocení

Třetí otázka byla zaměřena na výrazy, které studenti běžně používají, pokud chtějí nějakého spolužáka záporně ohodnotit. Respondenti opět mohli vypsát i více

variant. Značnou převahu zde získala vulgární slova: *debil a blbec*. Takto by záporně ohodnotilo spolužáka 38 % respondentů. U vysokoškoláků převažovalo o trochu více označení *blbec* nebo také obdobné varianty: *jsi blbý(á), blboun, pabl, blb*. U žáků základní školy a gymnázia převažoval zase výraz *debil*.

U žáků ZŠ a gymnázia se v sedmi případech, a to zejména u mužů, vyskytlo také označení *idiot*. Pět dívek, na rozdíl od chlapců, uvedlo slovo *magor*. Co se týče vysokých škol, zde se na druhé pozici umístil pro záporné hodnocení výraz *trouba* nebo jeho alternativy *trubka, troubelín*.

Z výzkumu dále vyplynulo mnoho odlišných a jedinečných variant slov, a to jak u studentů vysoké školy, tak u žáků ZŠ a gymnázia. U žáků ZŠ převažovala substantiva, zejména nadávky, vulgární a hanlivé výrazy: *magor, trotl, trapák, cvok, ignorant, pako, tatar, mamlas, hlupák, dement, vůl, retard, kráva, kretén, hňup, dežo*.

Objevují se ale i velmi specifická slova, jako je *macho*, což je slovo španělského původu a označuje muže, který se cítí nadřazen ženám, jakéhosi *chlapáka*. Další originální slangový výraz je např. označení *vasil*, což znamená *hlupák*. (Hugo et al. 2009, s. 239 a 445).

Záporné hodnocení se u vysokoškolských studentů výrazně nelišilo. I mnoho z nich uvedlo hanlivé a vulgární výrazy. Na jedné straně nebyla výrazná shoda v užívaných výrazech, ale na druhé straně je třeba vyzdvihnout, že se vyznamenali zejména svou originalitou a neotřelostí a vytvořili řadu jedinečných a nepříliš typických výrazů. Za zmínku stojí například: *ťululum, ferda, tydyt, lumpík, moták, totem, lama*.

8.1.4 Předměty

V rámci čtvrté otázky bylo studentům předloženo několik pojmů. Tedy přesněji se jednalo o osmnáct konkrétních předmětů, které se vyučují na školách různého typu. Studenti měli k těmto daným předmětům vypsát třeba i několik slangových výrazů, které používají v běžné komunikaci, pro jejich označení.

Převážně zde byly zahrnuty vyučovací předměty, se kterými se žáci nejčastěji setkávají na základních školách a gymnáziu. Jednalo se o: *český jazyk, německý jazyk, anglický jazyk, matematiku, biologii, dějepis, fyziku, chemii, hudební výchovu, občanskou výchovu, zeměpis, tělesnou výchovu, výtvarnou výchovu a literaturu*.

Je pravděpodobné, že se s těmito předměty v minulosti setkali i studenti, kteří momentálně studují vysoké školy. Z toho důvodu se dalo předpokládat, že se označení těchto předmětů u žáků ZŠ nebo gymnázia a studentů VŠ nebude příliš lišit, a proto

bylo do otázky vloženo i několik pojmů označujících předměty, které jsou zase více typické pro studium vysokých škol: *francouzský jazyk, psychologie, sociologie a ekonomie*.

Avšak dalo se předpokládat, že i u předmětů typických pro ZŠ a gymnázia se mohly objevit jisté rozdíly v mluvě vysokoškolských studentů a žáků druhého stupně. Tyto odlišnosti bylo možno nalézt např. v originalitě vysokoškolských studentů nebo v počtu uvedených variant, který by mohl být větší, např. z důvodu rozšířenější slovní zásoby či nabytých zkušeností. Zároveň je ale také možné, že od dob, kdy respondenti VŠ studovali na škole základní, se slangové výrazy pro jednotlivé předměty proměnily.

To vše byly však pouze domněnky před zahájením výzkumného šetření, které nakonec odhalilo následující výsledky. Předmět *český jazyk* označuje 96 % respondentů jako *češtinu*. Sedm studentů ZŠ a Gymnázia v Aši uvedlo ještě variantu *čějina* a jediný žák napsal výraz *čédina*. U vysokoškoláků se vyskytlo mimo *češtiny* více slangových výrazů, a to *čeják, čejdina, čédina, čějina*. Hubáček (1981) uvádí i jiné alternativy pro český jazyk, jako např. *čejda, čenina* a *čeňa*, které se již z mluvy studentů vytratily.

Předmět *německý jazyk* označila asi polovina studentů ZŠ a gymnázia jako *němčinu*, druhá polovina pak jako *něminu*. U vysokoškoláků se opět vyskytlo více variant. Převažovalo také označení *němčina*, které užívá téměř 94 % vysokoškoláků. Druhou pozici zaujímá také slangový výraz *němina*. Dále uváděli studenti VŠ poněmčené varianty *dojč, dojič, dojčlandština*.

Pro anglický jazyk v běžné mluvě užívá 71 % respondentů slovo *ájina*, dále pak 38 % výraz *angličtina*. Pouze 5 žáků ZŠ a gymnázia uvedlo označení *Angelina*. Výrazně vícekrát se objevilo u vysokoškolských studentů, a to ve 26 případech. Ti také uvedli jedinou další alternativu, a tou je výraz *engliš*.

Co se týče předmětu *matematika*, většina respondentů, přesněji 88 %, ji označuje *matika*. U studentů druhého stupně se vyskytl i výraz *máťa*, stejně jako u vysokoškolských studentů. U nich se objevily i dva originální výrazy, a to *mate* a *královna věd*.

Biologii více než 1/3 respondentů označuje totožným výrazem. Na rozdíl od vysokoškoláků, kde se výrazu *bižule* užívá v 88 %, se u žáků ZŠ a gymnázia objevuje pouze ve 22 případech. Dále pak obě skupiny uvedly slangová označení: *bio* a *biožka* a u žáků 2. stupně se objevil navíc i výraz *bajlodží*. Hubáček (1981) uvádí již starší a nepoužívaná slova, jako *biola, biolka, bizola*.

Předmět *dějepis* 97 % všech respondentů označilo jako *děják*. Dvanáct dotázaných tento předmět jiným způsobem než *dějepisem* nepojmenovává. Dva studenti studující vysokou školu uvedli ještě jednu variantu, a to *historii*. Fyziku poté většina studentů, tedy 92 % označuje tímž názvem. Ze slangových výrazů se u obou skupin respondentů objevil pouze jediný, a to *fýza*, který používá pouze 10 respondentů.

U předmětu *chemie* došlo ke zvláštní skutečnosti. Výsledky ukázaly, že všichni studenti ZŠ a gymnázia, kteří se na výzkumu podíleli, nepoužívají pro tento předmět žádné jiné označení. Naopak u vysokoškolských studentů se objevily tři slangové výrazy: *chemča*, kterou vypsali do dotazníku 4 respondenti, dále pak *chemoška* a *lučba*. Hubáček (1981) uvádí navíc např. i *chemka* a *chema*.

Pro *francouzský jazyk* používá 40 % žáků ZŠ a gymnázia tentýž výraz. Druhým nejpoužívanějším výrazem byla *francouzština*, kterou zmínilo 14 žáků. V malé míře se pak objevila také *fránina*, *frájina*, a dokonce velmi originální slovo *žabožroutství*. U vysokoškoláků se v 80 % vyskytlo označení *fránina*. Mnoho z nich také uvádělo nepozměněný výraz *francouzský jazyk*, a to 34 %. Ze slangových výrazů se vyskytly už jen tři, a to *frájina*, *franština* a *francouzs*.

Hudební výchovu označilo 99 % všech respondentů jako *hudebku*. Pouze jeden jediný žák ZŠ zmínil také výraz *zpívánky*. Občanskou výchovu zase naprostá většina označila jako *občanku*, a to 96 % respondentů. Jak u studentů VŠ, tak i žáků ZŠ a gymnázia se objevil nepozměněný výraz *občanská výchova* a někdy také zkratka *ZSV*. Zeměpisu nejčastěji studenti říkají *zemák*, ze základní školy a gymnázia dokonce úplně všichni. Šest studentů vysoké školy použilo totéž označení, tedy *zeměpis*. V jednom případě se objevil i pojem *geografie*. Hubáček (1981) uvádí i zastaralý výraz *zempl*.

Celkem 90 % žáků ZŠ a gymnázia buďto jiný ekvivalent pro předmět *psychologie* vůbec nevedlo, nebo užilo výrazu stejného. Jen ve velmi málo případech se vyskytly výrazy: *psycho*, *psýcha*, *psychožka*. Co se týče vysokoškolských studentů, 48 % využívá téhož výrazu. Druhým nejpoužívanějším označením byl výraz: *psycho*, který uvedlo 28 % studentů. Následoval pojem *psychna*, který se vyskytl ve 14 případech. Ojediněle se v dotazníku objevil také pojem *psýcha*, *psychárna* a *psychina*. Hubáček (1981) zmiňuje také např. výrazy *psychola* a *psycholka*.

U předmětů *sociologie* a *ekonomie* mnoho žáků ZŠ a gymnázia uvedlo, že výrazy neužívá, neboť tyto předměty nejsou zahrnuty do jejich výuky. V případě, že o těchto předmětech mluví, užívají většinou tentýž výraz. Jen v několika případech se vyskytlo označení jiné. Vícekrát se objevilo slovo *ekonomka*, což je zvláštní, protože

bývá častěji užíváno jako slangový výraz pro ekonomickou školu, nikoli předmět. A za druhé slovo *ekonomika*, které má ve skutečnosti také jiný význam. Pro sociologii se pak v některých případech vyskytl výraz *socka*. Vysokoškolští studenti uváděli pro tyto předměty také velmi často tytéž výrazy. Avšak v hojně míře se vyskytovaly i výrazy slangové. Sociologii 56 % označuje jako *socku*, dále se objevil i ekvivalent *socio*. Pro ekonomii je hojně užíváno výrazu *eko*. Dotazník vykazuje u této otázky i další slangové výrazy, a to *ekna*, *ekárna*, *ekonomika* a *ekonomka*. Hubáček (1981) ekonomii značí i jako *ekonu* a *ekošku*.

Tělesnou výchovu 98 % všech respondentů označilo jako *tělák*. Jak u vysokoškoláků, tak u žáků ZŠ a gymnázia se v občasné míře objevil i pojem *tělocvik*. Ojedinele se vyskytla zkratka *TV* a u žáka ZŠ také velmi originální spojení: *týraní zvířat*. Výtvarnou výchovu poté označilo jako *výtvarku* taktéž 98 % všech respondentů. Pouze ve dvou případech bylo vypsáno totéž označení, tedy *výtvarná výchova*.

Literaturu označuje většina respondentů, přesněji 70 %, tímž výrazem. V hojně míře se také objevuje slangový výraz *literka*, který užívá 27 % všech respondentů. Studenti ZŠ a gymnázia také uvedli pojmy *lířa* a *litka*, vysokoškolští studenti pak také *litera*, *čtení* a *litoška*.

8.1.5 Školy

Pátá otázka byla zaměřena na označení jednotlivých škol. Respondentům bylo nabídnuto několik výrazů pojmenovávajících druhy škol či konkrétní školy, ke kterým měli studenti za úkol vypsát slova, která by v běžné mluvě užili pro jejich označení. Opět mohli uvádět i více variant. Názvy škol, které se objevily v dotazníku: *gymnázium*, *základní škola*, *vysoká škola*, *průmyslová škola*, *pedagogická škola*, *zemědělská škola*, *zdravotnická škola*, *hotelová škola*, *konzervatoř*, *obchodní škola*, *umělecká škola*, *právnícká škola*.

Většina studentů gymnázia, základní školy i školy vysoké by *gymnázium* označila slangovým výrazem *gympl*, přesněji 94 % respondentů. Jeden respondent vysoké školy uvedl specifický výraz *gymnasion*. Zbytek studentů označuje tuto školu tímž výrazem, tedy *gymnáziem*.

Základní školu 97 % všech respondentů nazývá *základkou*. Čtyři respondenti, dva ze ZŠ a gymnázia a 2 z VŠ, nemají pro základní školu žádný slangový ekvivalent. Pouze 1 student školy vysoké uvedl navíc počestělý výraz přejatý z němčiny, a to *grund šůle*.

Vysokou školu poměrně mnoho respondentů označuje tímž výrazem nebo zkráceně *vysoká*. Avšak u obou skupin respondentů převažuje slangové označení *vejška*, které uvedlo 87 % z dotázaných. Na rozdíl od žáků ZŠ a gymnázia se u vysokoškolských studentů objevil i ekvivalent *výška*.

Průmyslovou školu označuje většina vysokoškolských studentů slovem *průmka*, a to 78 %. Naopak žáci základní školy a gymnázia užívají častěji výrazu *průmyslovka*, a to 70 %. Výraz *průmka* užilo i 13 respondentů ze ZŠ a gymnázia, převážně se jednalo o dívky. Ve 14 případech se označení *průmyslovka* objevilo i u vysokoškolských studentů. Našel se mezi nimi i jeden respondent, který nazval průmyslovou školu *strojařinou*.

Ekonomickou školu označuje naprostá většina respondentů, tedy 93 %, *ekonomkou*. Na rozdíl od vysokoškolských studentů se mezi žáky ZŠ a gymnázia našli taci, kteří pro tuto školu nepoužívají žádný slangový ekvivalent. Pouze 1 respondent z VŠ uvedl také možnost *ekna*.

Pedagogickou školu polovina žáků druhého stupně označuje stejným výrazem, 38 % užívá výraz *pajda* a pouze u šesti dívek se vyskytlo i označení *peďák*. Co se týče vysokoškolských studentů, u 44 % se vyskytl výraz *peďák*, druhou příčku zaujal se 32 % výraz *pajda*, těsně za ním se umístilo označení *pajdák*. Dále vysokoškolští studenti uvádějí varianty jako *pedák*, *pedárna*, *pedagoška*.

Pro *zemědělskou školu* se nejčastěji objevila slangová varianta *zemědělka*, kterou uvedlo 86 % vysokoškoláků a 36 % žáků základní školy a gymnázia. Ti mnohem častěji neužívali pro tuto školu žádný specifický výraz. Na rozdíl od žáků ZŠ a gymnázia, kde se daný výraz nevyskytl ani jednou, mnoho vysokoškoláků zná a užívá v běžné mluvě slangový výraz *hnojárna*. U dvou dívek základní školy se ovšem zase objevilo specifické pojmenování *zemka*.

Zdravotnická škola bývá nejčastěji označována jako *zdrávka*, a to v 75 případech. Mnohem více žáků druhého stupně, a to převážně chlapců, na rozdíl od vysokoškolských studentů zmínilo výraz *zdravotka*. U žáků ZŠ a gymnázia se vyskytl už pouze výraz *zdravotní*, u vysokoškolských studentů ještě navíc *lékařská* a *medina*.

Hotelovou školu většina, tedy 86 % respondentů, označila jako *hotelovku*. Převážně chlapci, celkem 14 % žáků základní školy a gymnázia uvedlo termín *hotelka*, u vysokoškolských studentů to byl pouze 1 respondent. Žádný další ekvivalent se v odpovědích obou skupin nevyskytl.

Pro *konzervatoř* nežívá 62 % žáků druhého stupně a gymnázia stejně jako 46 % studentů vysoké školy žádný ekvivalent. Nejčastěji používaným slangovým výrazem pro tuto školu je *konzerva*, který užívá 40 % respondentů. Ve dvou případech se vyskytl i jedinečný výraz *konzervárna*.

Obchodní školu 77 % všech respondentů označuje jako *obchodku*. Na rozdíl od vysokoškolských studentů, kde se užívá v naprosté většině pouze tento výraz, 40 % žáků ZŠ a gymnázia žádný specifický výraz nepoužívá. Dvě dívky ze základní školy uvedly ekvivalent *obchodák* a pouze 1 respondent z vysoké školy uvedl navíc variantu *óáčko*.

Pro *uměleckou školu* nežívá 73 % respondentů žádný slangový výraz. U žáků druhého stupně se ve větší míře vyskytlo označení *umělka*, které užívá 28 % dotázaných. U vysokoškolských studentů se pak objevují spíše ojedinělé a specifické pojmy jako: *umka*, *umělka*, *umprum*, *umělkyně*, *zuška*, *liduška*, *hudebka*, *uš*.

Právníckou školu označuje většina respondentů tímž výrazem. Dále pak 49 % všech respondentů používá pro tuto školu výraz *práva*. U žáků ZŠ a gymnázia se ve třech případech vyskytl i výraz *právka*, další slangová označení se již v dotaznících neobjevila.

8.1.6 Znamky

Další otázka byla zaměřena na jednotlivé známky, hodnotící (klasifikační) stupně. Respondentům bylo v dotazníku předloženo pět známek: 1, 2, 3, 4, 5, ke kterým měli vypsát jednotlivé slangové výrazy, jež v běžné mluvě pro konkrétní klasifikační stupně užívají. Opět mohli uvádět více variant.

Pro *první klasifikační stupeň* většina respondentů užívá výrazu *jednička*, tedy 89 %. U obou skupin respondentů se také vyskytuje výraz *za jedna* a *jednuška*. Žáci základní školy a gymnázia uváděli i jiná označení jako *eins*, přejaté z němčiny, *number one*, přejaté z angličtiny, *áčko* a *ruská koule*. U vysokoškolských studentů se vyskytly navíc ještě tyto ekvivalenty: *jednotka*, *bič*, *ace*, *A*, *výborná* a *zlatej bludišťák*. Ouředník (1988) uvádí ještě mnoho dalších výrazů např. *ajncka*, *čára*, *vela*, *jedinec*, *samice*, *zlatá bula*.

Pro *druhý klasifikační stupeň* používá 89 % všech respondentů výrazu *dvojka*, 8 % dále uvedlo slangové označení *dvojec*. U obou skupin respondentů se vyskytla slangová slova jako *za dvě* a *dvója*. Jeden žák ZŠ také uvedl výraz *labuť*. Vysokoškoláci

navíc v běžné mluvě užívají také pojmenování *dvojička*, *dvoják* nebo *B*. Ouředník (1988) zmiňuje také výrazy jako: *kachna*, *husa* aj.

Třetí klasifikační stupeň je většinou studentů označován jako trojka, tohoto výrazu užívá 75 % respondentů. U vysokoškoláků se v hojně míře vyskytl také výraz trojec, a to u 20 %. U obou skupin respondentů je možno nalézt slangová slova jako *troják*, *dobrý*, *dobře*. U žáků základní školy a gymnázia se vyskytuje mnoho dalších výrazů jako *krychle*, *průměr*, *knír*, *trojúhelník*, u vysokoškolských studentů dále pak *trojička*, *trója*, *za tři*, *C*, *vrána*. Ouředník (1988) uvádí navíc slangová označení jako *dóba*, *soudek*, *rohlík*, *vidle*, *prsíčka*, *houpací křeslo*, *lidová*, *národní*.

Pro *čtvrtý klasifikační stupeň* se nejčastěji objevil výraz *čtyřka*, který užilo 72 % všech respondentů. Druhým nejčastějším výrazem bylo označení *čtverec*, které uvedlo 36 % vysokoškolských studentů a 26 % žáků ZŠ a gymnázia. Pojem *čtyřa* se sice objevil u obou zkoumaných skupin, ale ve větší míře u studentů vysoké školy. U nich se také v 16 případech vyskytl výraz *čtverka*. Dále dotazník odhalil už jen ojedinělá slangová pojmenování, a to *čtvěra*, *stolička*, *židlička*, *za čtyři*, *D*, *čtverák*. Ouředník (1981) uvádí pro tento stupeň např. ještě: *štvěra*, *štýra*, *štíra*, *stača*, *stolda*, *šťoura*, *napínák*, *dosták*, *šamrle*, *sesle*, *štokrle*, *pohár útěchy* aj.

Pátý klasifikační stupeň byl studenty VŠ, ZŠ i gymnázia nejčastěji označován výrazem *pětka*, a to v 69 případech. Druhým nejpočetnějším byl výraz *kule*, který se v dotazníku vyskytl 31krát. 22 % vysokoškolských studentů uvedlo také označení *bůr*. U 14 % všech respondentů lze potom nalézt také pojem *koule*. U žáků základní školy a gymnázia se dále vyskytly ojedinělé výrazy jako: anglické *five*, *fail* (*neuspět*, *propadnout*), *bajle* a *ruská jednička*. U vysokoškolských studentů se ještě navíc objevila slangová slova jako *baňa*, *eso*, *čistej průstřel*, *plný počet*, *za pět*, *jackpot*, *pěťa*, *bomba*, *sardel*. Ouředník (1981) zmiňuje navíc ještě tyto výrazy: *pětice*, *pětina*, *dyně*, *prda*, *nonule*, *boule*, *kláda*, *basa*, *tuna*, *morda* aj.

8.1.7 Jiné výrazy spojené se školou

V sedmé otázce bylo studentům nabídnuto několik jednotlivých výrazů souvisejících se školou. Jednalo se o výrazy označující věci (*prázdniny*; *třídní kniha*; *písemná práce*; *seminární práce*; *vysvědčení*; *přestávka*; *maturitní zkouška*), prostory (*jídelna*; *šatna*), činnosti spojené se školou a důsledky jednání (*být zkoušený*; *učit se*; *umět dobře látku*; *neuspět při zkoušce*; *vyhnout se povinnosti*; *jít za školu*) a osoby

(*třídní učitel; žák, který se hodně učí; žák, který se dobře učí; žák, který chce získat přízeň učitele; oblíbený učitel*).

Respondenti mohli ke každému z nich vypsát třeba i několik variant slangových výrazů, které užívají v běžné komunikaci.

Pro výraz *prázdniny* nepoužívá 46 % všech respondentů žádnou alternativu. Nečastěji užívaný slangový pojem byl *prázky*, který zmínilo 40 % žáků ZŠ a gymnázia a 52 % vysokoškolských studentů. Velmi častým výrazem bylo také např. *volno*, který uvedlo 28 % studentů z vysoké školy a 3 dívky a 4 chlapci ze ZŠ a gymnázia. Ojediněle se vyskytla slangová slova jako: *chlastalky, pauzink, vakace, leháro, studijní volno, free*, a také přídavné jméno *velký*.

U pojmu *třídní učitel* uvedla většina žáků ZŠ a gymnázia tentýž výraz nebo zkrácenou podobu *třídní*, a to 86 %. Pouze 4 chlapci ze ZŠ zmínili také variantu *tříd'a*. Oproti tomu mnoho vysokoškolských studentů uvedlo alternativu *tříd'as*, a to 40 %. Jen ojediněle se vyskytly také výrazy jako: *šéf, náčelník, tříd'ák* a také ženská varianta *úča*.

Písemnou práci označila většina studentů jako *písemku*, a to 90 % ze ZŠ a gymnázia, a dokonce 100 % vysokoškolských studentů. 8 % všech respondentů také uvedlo variantu *test*. Na závěr se objevily ještě dva ojedinělé pojmy, a to *prověrka* a *písemnice*.

Seminární práci pojmenovalo 6 respondentů týmž výrazem. Převážná většina uvedla termín *seminárka*. Pouze u vysokoškolských studentů se objevil u 6 % také výraz *semestrálka*.

Vysvědčení 19 % respondentů označuje stejným pojmem. Nejčastěji užívaným slangovým výrazem bylo *výzo*, které uvedlo dohromady 80 % dotázaných. U žáků ZŠ a gymnázia se vyskytly ještě dvě alternativy, a to *vysvígro* a *vysvjégro*. Vysokoškolští studenti pak zmínili navíc *vysvíko* a *vysvtrko*. Ouředník (1981) uvádí ještě jiná slangová slova, a to např. *vígro, glejt, lejstro, cetla, cedule, tágo, cirkus bude* aj.

Přestávku naprostá většina respondentů pojmenovává totožným výrazem, a to 78 %. Výraz *pauza* se vyskytl v obou skupinách respondentů, ale převažoval u vysokoškolských studentů, kde ho uvedlo 42 %. Pouze několik děvčat ze základní školy uvedlo také výraz *volno*. Dále se vyskytly ojedinělé výrazy jako *svačina, fraj* (z německého slova *frei* - volný), *break* (z angličtiny), *kuřácká*.

Pro označení *jidelny* užívá většina respondentů, tedy 89 %, stejného výrazu. Dále pak 12 % vysokoškolských studentů uvedlo také pojem *menza*. Obě skupiny

zmínily i několik dalších výrazů, ovšem převažovaly u vysokoškolských studentů. Byly to např. *obědy, obědárna, žrárna, žrádelna, dlabárna, chemička, výkrmna*.

U výrazu *šatna* se ukázalo, že se mnoho slangových výrazů nepoužívá. Převážná většina, 96 %, uvedla totožné označení. U obou skupin respondentů se vyskytly slangové alternativy jako: *převlíkárna a skříňky*. Žáci ZŠ a gymnázia uvedli navíc označení *klec a bordel*, vysokoškolští studenti pak také: *kumbál, oblíkárna, přezouvána*.

Maturitní zkoušku pojmenovává většina studentů slovem *maturita*, a to přesněji 72 %. Zajímavé je, že na rozdíl od vysokých škol, kde zmínilo alternativu: *matura* 42 %, se vyskytla na základní škole a gymnáziu pouze u šesti chlapců. U 8 % vysokoškolských studentů se také objevilo spojení *zkouška dospělosti*.

Pro slovní spojení *být zkoušený* mnoho studentů ZŠ a gymnázia neužilo žádný jiný termín. Pouze pár výjimek uvedlo jiné varianty jako: *výslech, být mučený, být u tabule, být vytáhnutý a jít na sál*. U vysokoškolských studentů se vyskytlo mnohem více variant, a to ve větším množství. Nejčastěji se u nich objevil výraz *tasit*, a to v 17 případech. Dále byly častější výrazy *být vytáhnut, být vyvolán a jít k tabuli*. Pouze někteří jedinci pak navíc uvedli i slovní spojení jako: *být mořen, slíznout to, schytat to, být mučen nebo být v pekle*.

Činnost *učit se* nazývá mnoho respondentů tímž výrazem. V poměrně velkém množství se v dotazníku vyskytl slangový výraz *šprtat se*, který užívá 34 % žáků ZŠ a gymnázia a 46 % vysokoškolských studentů. Některé dívky z druhého stupně zmínily také slangová slovní spojení jako: *drtit se, šrotit se, biflovat se*. Tyto 3 výrazy v poměrně velké míře užívají i vysokoškolští studenti, většinou přibližně 1/4, dále pak zmínili také specifické výrazy jako: *študákovat, rvát do hlavy, lejt*. Hubáček (1981) uvádí například také *hustit, lít do sebe, študit, zupat*.

Pokud studenti chtějí o někom říct, že *umí dobře látku*, pak by v běžné mluvě podle výsledků dotazníků užili poměrně v hojné míře stejného slovního spojení. U žáků ZŠ a gymnázia se nejčastěji vyskytl slangový výraz *být našprtanej*, a to v 17 případech, dále pak vypsali také spojení *být naučenej* a pouze jedna dívka zmínila také *být nabiflovanej*. U vysokoškolských studentů se výraz *být našprtanej* objevil dokonce přibližně u 1/2. Druhé místo u nich zaujala slovní spojení *být našrocenej* a *být nadrcenej*. Dále se pak vyskytly již ojedinělé výrazy jako: *být nabušenej, zabodovat, uspět, být namástrovaný, excelovat, byt nabiflovaný, zaválet, být navrčený*. Hubáček (1981) zmiňuje i další výrazy, jako např. *rozdrtit, roznést, rozvést, skoulet, zahvězdit*.

Pokud někdo *neuspěje při zkoušce*, v běžné mluvě by to mnoho studentů druhého stupně označilo stejným výrazem, a to 52 %. U vysokoškolských studentů se nejčastěji, přesněji u 44 %, objevil výraz: *nedat to*, dále se pak častěji vyskytl i pojem *rupnout* a *vyleťet*. U vysokoškolských studentů se vyskytlo ještě mnoho dalších jedinečných variant, např. *propadnout*, *posrat to*, *podělat to*, *prolínout*, *zhynout*, *být proboden*, *bouchnout*, *rupnout*, *vyhořet*, *failnout*, *projet to*, *prokoučovat to*, *mít pech*, *lod' potopená*, *čistej průstřel*, *looser*. U žáků ZŠ a gymnázia se objevila také celá řada označení tohoto stavu, např. *propadnout*, *zkazit to*, *projet to*, *zvorat to*, *zkurvit to*, *podělat to*, *failed*, *krachnout*, *pohořet*, *ztroskotat*, *rupnout*. Hubáček (1981) uvádí i jiné výrazy jako: *prasknout*, *puknout*, *splavat*, *dostat kopačky* aj.

Pro termín *vyhnout se povinnosti* by v běžné mluvě použila téměř 1/2 respondentů stejné slovní spojení. Pouze 1 chlapec z druhého stupně uvedl jednu jinou variantu, a to výraz *simulovat*. U dívek se pak vyskytly i další výrazy, z nichž byly nejčastější dva, a to *vykašlat se* a *ulít se*. Žákyně ZŠ a gymnázia pak vypisovaly již ojedinělé výrazy jako: *vybruslit*, *zapéct*, *rebel*. Oproti tomu vysokoškolští studenti uvedli mnohem více variant, z nichž nejčastěji převažoval výraz *ulejvat se*, který uvedlo 16 % respondentů. Druhé místo zaujala tato slovní spojení: *vykašlat se na to*, *flákat se*, *prokrastinovat*, *zapejkat*, která uvedla přibližně 1/10 studentů VŠ. Dále se pak vyskytla řada ojedinělých a specifických slov a slovních spojení jako: *vybodnout se na to*, *nechat vyhnít*, *lajdačit*, *utéct tomu*, *ochcat to*, *vyvlíknout se*, *vosrat to*, *zapejkat*, *lenivět*, *vykvajznout se na to*, *dlabat na to*, *jebat na to*.

Slovní spojení *jít za školu* by 62 % žáků ZŠ a gymnázia vyjádřilo tímž výrazem a 22 % by pak uvedlo výraz *zapejkat*. Několik dívek z gymnázia uvedlo navíc termíny *ulejvat se*, *jebat to*, *jít za bílou* (zřejmě specifický výraz pro studenty ašského gymnázia ve smyslu *jít kouřit za bílou budovu*). Mnoho vysokoškolských studentů používá také nepozměněné spojení *jít za školu*, ovšem 36 % uvedlo také výraz *zapejkat*, 18 % výraz *zatáhnout to* a 16 % spojení *háknout to*. Dále se vyskytly už jen ojedinělé výrazy jako: *ulejvat se*, *zevlovat*, *lajdat se*, *hodit na to bobek*, *flákat se*, *hodit se marod*, *hodit si áčko*.

Žáka, který se hodně učí, označují žáci ZŠ a gymnázia buďto tímž výrazem, a to v 8 případech, nebo slovem *šprt*, které uvedlo 84 % respondentů. Pouze jeden chlapec uvedl jiný výraz: *rebel*. U vysokoškolských studentů převažoval také výraz *šprt*, který uvedlo 86 % z nich, ale objevilo se i mnohem více variant než u žáků druhého stupně, a to *šrotič*, *snaživec*, *chrt*, *drtič*, *šprťák*, *šprťáček*, *individualista*, *mozkoun*, *bifloun*, *nerd* (z angličtiny – *exot*, *nezapadá do společnosti*).

Žáka, který se dobře učí, by téměř polovina respondentů označila stejně jako předešlé slovní spojení, totiž výrazem *šprt*. U žáků ZŠ a gymnázia se 4krát vyskytl i výraz *nerd* a přídavné jméno *chytrý*, dále pak *jedničkář*, *šprtík*, *borec* a *magor*. Z vysokoškolských studentů uvedlo 24 % přídavné jméno *chytrý* nebo z něj utvořené substantivum *chytrák*, dále se pak u 3 respondentů objevily výrazy *šikula* a *inteligent*. Dotazník vykázal ještě mnoho originálních a jedinečných variant, jako jsou: *študák*, *pohodář*, *premiant*, *klasa*, *Einstein*, *borec*, *šťastlivec*, *frajer*, *intoš*, *šrotna*, *hlava*.

Pro označení *žáka, který chce získat přízeň učitele*, využili studenti celou škálu originálních výrazů. Úplně nejčastěji se jak u žáků ZŠ a gymnázia, tak u vysokoškolských studentů objevil slangový výraz *vlezdoprdelka*, který uvedlo 29 % respondentů. Na druhém místě se u vysokoškolských studentů umístil výraz *šplhoun*, pak *podlejšák*, *šprt* a *dolejšák*. U žáků druhého stupně to byl *šplhoun* a *podlejšák*. Dále žáci základní školy a gymnázia uváděli slangová slova jako: *dement*, *učitelův mazlíček*, *slizoun*, *svině*, *vzorňák*, *učitelomamánek*, *vtírač*, *vtírák*, *sráč*, *patolízal*, *prdolez*. U studentů vysokých škol se pak objevily tyto alternativy: *řířolezec*, *řitní alpinista*, *datel*, *hujer*, *patolízal*, *anální horolezec*, *vtěrka*, *šipkař*, *mazánek*, *hnědohlav*, *vlezka*, *leštič*, *hnědonos*.

Oblíbeného učitele většina studentů označuje tímž výrazem, a to 72 %. U žáků základní školy a gymnázia se objevilo mnoho ojedinelých výrazů, z nichž žádný nápadně nepřevažoval. Byly to tyto výrazy: *frajer*, *sexouš*, *zlatíčko*, *super*, *nej*, *borec*, *týpek*. U 7 studentů vysokých škol se vyskytl výraz *borec*, dále pak už jen specifické výrazy jako: *profík*, *dobřej týpek*, *pohodář*, *méd'a*, *slad'ouš*, *frajer*, *miláček*, *týpek*, *oblíbenec*, *super*, *správnák*.

8.2 Dotazníková část B

8.2.1 Zadané slangové výrazy

Dotazníková část B zahrnuje 17 slangových výrazů. Některé z nich jsou známé a jiné méně známé, některé jsou novější a jiné starší. Jedná se o výrazy: *kolejačka/koleják*, *občankář*, *filatelista*, *tasit*, *přepadovka*, *pajdulena*, *nalejšák*, *machrovat*, *tlemit se*, *pařit*, *hnojař*, *průba*, *cviko*, *pozorovák*, *diplomka*, *žváro*, *eman*. Respondenti měli vybrat jednu variantu podle toho, zda výraz znají, znají a používají či neznají. Následně se pak měli pokusit výraz vysvětlit. Cílem této části bylo především přijít na to, které výrazy jsou ještě aktuální a které už ze slovní zásoby studentů vymizely. Dále pak, zda se tato znalost liší u žáků druhého stupně a vysokoškolských

studentů. Tato část má rovněž poukázat na originalitu a představivost studentů, díky pokusu o vysvětlení daného výrazu.

Výraz *kolejačka/koleják* (Příloha 2), který znamená *studentku/studenta bydlícího na koleji*, zná 42 % vysokoškoláků a 40 % žáků ZŠ a gymnázia. Užívají ho 4 % žáků druhého stupně i vysokoškolských studentů a nezná ho 54 % vysokoškolských studentů a 56 % žáků ZŠ a gymnázia. Přestože někteří žáci výraz neznali, většinou ho vysvětlili dobře. Objevilo se ovšem i několik výjimek. Část studentů VŠ uvedla, že se jedná *o hlídačku na koleji, kolejbábu, spolubydlící na koleji, kartu pro vstup na kolej, vedoucí koleje, správce koleje*. I někteří žáci druhého stupně byly velmi originální a pokusili se tento výraz objasnit slovy jako: *intrák, vrátný, člověk bydlící u koleje, strojuvůdce, člověk řídící vlak, člověk, s nímž se bydlí v jednom pokoji*. Zajímavé je, že studenti při vysvětlování slangového výrazu užívali často i jiných slangových výrazů, jako již zmíněný výraz *intrák, kolejbába* aj.

U výrazu *občankář (učitel vyučující občanskou výchovu)* uvedlo více děvčat než chlapců ze ZŠ a gymnázia, že ho zná, celkem to bylo 38 % žáků druhého stupně. U vysokoškolských studentů zaškrtno variantu: znám 36 % respondentů. Výraz znají a užívají pouze dva respondenti druhého stupně, ale 28 % studentů VŠ. Slangový pojem *občankář* nezná 58 % žáků ZŠ a gymnázia a 36 % vysokoškoláků. Většina respondentů uvedla správné vysvětlení, přesto se objevilo i několik originálních jako: *ten, kdo vlastní (má) občanku; ten, kdo dává občanky; když je někomu 15; výběrčí daní; policajt; policajt, který kontroluje občanky*. Výsledky jsou graficky zaznamenány v Příloze 3.

Filatelista neboli *sběratel dobrých známek* (Příloha 4) byl pro hodně žáků ZŠ a gymnázia, přesněji pro 72 %, neznámým pojmem, ale i 40 % vysokoškolských studentů uvedlo, že daný pojem nezná. Dále pak 28 % žáků druhého stupně zadrželo, že daný výraz zná, nikdo z nich ho však nepoužívá v běžné komunikaci. Oproti tomu daný slangový výraz zná 40 % vysokoškolských studentů a ještě navíc ho 20 % respondentů užívá i v běžné mluvě. Žáci ZŠ a gymnázia se častokrát výraz nepokusili ani vysvětlit, a pokud ano, většinou uvedli správný význam, stejně tak jako vysokoškolští studenti. Přesto se objevilo i několik jedinečných variant jako: *ten, kdo jí filé; ten, kdo má rád rybí filety; člověk milující filé; úchyl; pedofil; pětkař*.

Výraz *tasit (vytáhnout ke zkoušení, k tabuli)* zná 48 % žáků ZŠ a gymnázia a 42 % studentů vysoké školy. Výraz zná a používá více chlapců než dívek, celkem však 12 % respondentů ze základní školy a gymnázia. Z vysokoškolských studentů

užívá tento termín dokonce 44 % studentů. Slangové pojmenování *tasit* nezná 40 % žáků druhého stupně a 14 % studentů vysoké školy. Výraz většinou žáci vůbec nevysvětlovali, nebo se svým odhadem trefili do správného významu. Někteří opět uvedli i jiná originální vysvětlení, jako např: *ukázat se, předvést se, vytasit zbraň, tasit meč, překvapit, obtěžovat, zvedat, vytasit tužku, vytáhnout trumf*. Výsledky jsou graficky zaznamenány v Příloze 5.

U výrazu *přepadovka* (Příloha 6), který znamená *nečekanou zkoušku*, uvedlo 46 % vysokoškolských studentů a 50 % žáků ZŠ a gymnázia, že ho zná. Zná ho a navíc užívá potom 50 % studentů VŠ a 34 % žáků druhého stupně. Možnost neznám zaškrtnla pouze 4 % vysokoškoláků, ale 18 % žáků gymnázia a ZŠ. Vysvětlení tohoto pojmu bylo většinou správné, studenti vypisovali varianty jako: *nečekaný test, neohlášená písemka, přepadová zkouška* apod. Pouze někteří z nich se odklonili a vypsali některá originální a neotřelá vysvětlení. *Přepadovka* podle nich znamená: *když někdo někoho přepadne a zmlátí, nečekanou situaci, nečekanou kontrolu, někoho vylekat* apod. Dalo by se říci, že i tato vysvětlení jsou správná, ale jsou platná pouze v určitém kontextu a v jiném než školním prostředí.

Výraz *pajdulena* (Příloha 7), který Hubáček (1981) vysvětluje jako *posluchačku pedagogické fakulty*, zná 0 vysokoškolských studentů a pouze 14 % žáků ZŠ a gymnázia. Z dotazníku vyplynulo, že výraz zná a v běžné mluvě užívá pouze 1 student VŠ. Variantu neznám uvedlo pak 98 % vysokoškolských studentů a 86 % respondentů z druhého stupně. Přestože většina vysokoškoláků uvedla, že daný výraz nezná a ani nepoužívá, většinou správně odhadovala, že se jedná o *studentku pedagogické fakulty*. Mnoho z nich ale také uvedlo, že jde o označení školy - tedy *pedagogické fakulty* nebo tzv. *pajdy, pedáku*. Dále se u nich vyskytly i jiné odhady, a to: *pětka, někoho, kdo kulhá, fiflena, učitelka českého jazyka* aj. I u žáků ZŠ a gymnázia se vyskytlo mnoho zajímavých variant jako: *pedagogická škola, učitelka, panenka, nadávka, neoblíbená učitelka, člověk, který pajdá, šlapka, loutka*.

Výraz *nalejvák* (Příloha 8), který znamená *domácího učitele*, podle výsledků dotazníku zná 30 % žáků ZŠ a gymnázia a 34 % studentů VŠ. Dále pak bylo uvedeno, že ho zná a užívá 8 % žáků druhého stupně i vysokoškolských studentů. 58 % vysokoškoláka a 62 % žáků ZŠ a gymnázia zaškrtnlo poslední možnou variantu neznám. Při snaze výraz vysvětlit se studenti velmi často mýlili, a to i v případech, kdy uvedli, že výraz znají nebo znají a užívají. Většina vysokoškolských studentů si ho spojovala se slangovým výrazem *nalejvárna* (rychloukura či doučování před zkouškou). V tomto

ohledu uváděli vysvětlení jako: *učení večer před zkouškou; moc učení, které se nedá vstřebat; intenzivní učení; hodně se učit* apod. Vyskytly se i další varianty jako *učitel, co se pokouší něco naučit; učitel, co chrlí hodně informací; barman; opilý profesor*. Žáci ZŠ a gymnázia se svými odhady velmi lišili od pravého významu slova. Uváděli vysvětlení jako: *člověk, který pije alkohol (chlastá); alkoholik; ten, co žaluje; ten, co se uleývá ze školy; někdo, kdo pořád píše; šprt; nádoba* aj.

Výraz *machrovat* (Příloha 9) znamená *chlubit se nějakou činností*. Tento pojem pouze zná 30 %, zná a užívá 68 % a nezná 2 % žáků ZŠ a gymnázia. Vysokoškolští studenti tento výraz hojně užívají v běžné komunikaci, a to 82 %, všichni ostatní tento výraz alespoň znají. Zmiňovaný výraz respondenti vysvětlovali ekvivalenty i jinými slangovými výrazy jako: *frajeřit, předvádět se, povyšovat se, chlubit se, bejt super, vychloubat se, vytahovat se, dělat velký ramena, dělat dojem, dělat frajeřinky, honit si triko, dělat chytrýho* aj. Dalo by se říci, že podstatu významu všichni vystihli.

Tlemit se (Příloha 10) znamená *smát se či mít záchvat smíchu*. Tento výraz pouze zná 28 % žáků ZŠ a gymnázia a 34 % studentů vysoké školy. V běžné mluvě ho užívá 72 % žáků druhého stupně a 66 % vysokoškolských studentů. Nikdo z respondentů ne zvolil variantu neznám. *Tlemit se* bylo vysvětlováno různými slovy podobného významu jako: *smát se, výbuch smíchu, chechtat se, smát se jak lachtan, ksichtit se, do široka se smát, smát se od ucha k uchu* aj.

Výraz *pařit* (Příloha 11) je vysvětlen jako *pít, opíjet se nebo hrát PC hry*. Zná ho 24 % žáků ZŠ a gymnázia i studentů VŠ. V běžné mluvě ho potom užívá 74 % vysokoškoláků a 72 % žáků druhého stupně. Pouze 6 % respondentů daný slangový výraz nezná. Výraz vysvětlovali studenti buďto stejným nebo podobným významem: *bavit se, jít na diskotéku, jít na párty, hrát hry, užívat si, tancovat, slavit, tančit do noci, mít pařbu, kalit, felit, užívat si v klubu, mejdan, hrát na kompu, kalba, chlastat* aj.

Výraz *hnojař* (Příloha 12), který znamená ve studentském slangu *studenta zemědělské školy*, zná 38 % žáků ZŠ a gymnázia, znají ho a užívají pouze dva jedinci a neznají ho přibližně 3/5. Vysokoškolští studenti uvedli, že výraz většinou alespoň znají, a to ve 29 případech, 16 % studentů dokonce výraz užívá v běžné mluvě, 26 % z nich uvedlo, že výraz nezná. Většina vysokoškoláků měla správný odhad a výraz dobře vysvětlila, i když výraz neznala. Žáci ZŠ a gymnázia ovšem uvedli i jiná originální vysvětlení. *Hnojař* podle nich znamená: *ten, kdo něco sází; ten, kdo kašle na školu; ten, kdo hnojí půdu; člověk, co všechno kazí; člověk, co pracuje na farmě; uklízečka; člověk, co má smůlu; asistent na záchodě; špatný student* aj.

Slangový výraz *průba* (Příloha 13) neboli *zkouška* je pro většinu respondentů neznámý. Nezná ho 88 % vysokoškolských studentů a 98 % žáků ZŠ a gymnázia. Pouze 4 respondenti uvedli, že výraz znají, a pouze dva, že ho znají a používají. Mnoho dotázaných odhadlo, že se jedná o *zkoušku*, případně uváděli varianty podobné: *něco prubnout, zkusit, pokus* apod. Více žáků druhého stupně uvádělo i jiná originální a specifická vysvětlení jako: *průbojník, propadnout, průjem, baba na obědech* aj.

Výraz *cviko* (Příloha 14) znamená *seminární cvičení*, které se spíše provozuje na vysokých školách. To se také projevilo na znalosti tohoto termínu. Výraz zná totiž 30 % vysokoškoláků a 66 % ho nejen zná, ale i používá, kdežto u žáků druhého stupně je znalost velmi mizivá. Žáci zaškrtnuli variantu *znám* pouze v 8 případech. Jen 4 % studentů VŠ tento výraz vůbec nezná, u žáků ZŠ a gymnázia je to ovšem 84 %. Většina respondentů měla správný odhad, pouze někteří uvedli, že se jedná o *tělocvik* nebo *úbor na tělák*.

U výrazu *pozorovák* (Příloha 15), což je zastaralé školní inspektor, uvedlo 96 % respondentů z VŠ a 70 % žáků ZŠ a gymnázia, že výraz nezná. Pouze 26 % dotázaných na druhém stupni uvedlo, že daný výraz zná a pouze 2 žáci (1 dívka a 1 chlapec) ho i používají. Z vysokoškolských studentů znají tento výraz pouhých 2 % a užívají ho taktéž 2 %. Výsledky odhalily několik velmi originálních vysvětlení: *ten, kdo někoho pozoruje; ten, co dává o hodině pozor; ten, kdo šmíruje; ten, kdo zkoumá lidi okolo; dozor; dozor na chodbě; učitel, co otráveně chodí mezi lavicemi* aj.

Studentský výraz *diplomka* (Příloha 16), který je vysvětlen jako diplomová práce, pouze zná 14 % a zná a používá 86 % vysokoškolských studentů. 58 % žáků ZŠ a gymnázia ho zná, užívá ho 10 % a nezná ho 32 %. Při pokusech daný výraz vysvětlit dotazník odhalil řadu specifických označení jako: *chytrá učitelka; ten nejlepší; dostává jen diplomy; předávání diplomu; sběratel diplomů; diplom*.

Výraz *žváro* (Příloha 16), který označuje cigaretu, zná 68 % vysokoškolských studentů a 30 % žáků ZŠ a gymnázia. Daný výraz zná a užívá 22 % vysokoškoláků a 1 žák ZŠ. Nezná ho potom 68 % žáků druhého stupně a 10 % studentů VŠ. Výraz většina respondentů vysvětlovala správně, objevila se však i originální vysvětlení jako: *drb, jídlo, blbý kecy, pokec*.

Eman (Příloha 17) bývá vysvětlován jako *příslušník subkultury Emo* nebo také *člověk s určitým typem účesu*. Zároveň ale také může označovat *mentálně zaostalého člověka*. Tento výraz vůbec nezná 88 % žáků ZŠ a gymnázia a 62 % studentů VŠ. Výraz zná pouze 30 % vysokoškolských studentů a 10 % žáků druhého stupně. Celkem

výraz používá pouze 5 respondentů. Při pokusech daný výraz vysvětlit vzniklo mnoho různých variant, jako např: *divný kluk, pako, zálesák, šprt, motýl Emanuel, e-mail, Zeman, debil, internetový superman, úplně mimo* apod.

8.2.2 Slangové výrazy uvedené studenty

Na závěr mohli studenti vypsát některé slangové výrazy, slova a slovní spojení, která znají nebo užívají v běžné mluvě a nebyly zahrnuty v dotazníku.

Výsledky ukázaly mnoho zajímavostí ve studentském slovníku. Žáci vypsali například následující výrazy: *sváča (svačina)*, jména učitelů a učitelek jako *Šáťa (Šatra)*, *Hruša (Hrušková)*, *Šmatka (Šmatová)*, *cvokhaus (škola)*, *LOL (z anglického Laughing Out Loud – potrhát se smíchy)*, *OMG (Oh My God – o můj bože)*, *WTF (what the fuck – co to sakra je)*, *do koho jedeš (komu nadáváš)*, *Niga (černej, černoch)*, *pidlovokej (je slepý)*, *chodí jak naprcanej kačer (chodí divně)*, *Johana (má dlouhé nohy)*, *kidi (málé děti)*, *plavat v tom (nerozumět)*, *umývák (mýdlo)*, *ivétéčko (informatika)*, *máš Ježíše? (máš cigaretu)*, *komp (počítač)*, *ty vogo, ty vad'o, ty krásó (údivy)*, *krysa (malej, zlej, podlézající člověk)*, *labužnik prdelový (homosexuál)*, *žába (kamarádka, děvče)*, *prča (legrace)*, *googlovat (hledat něco na serveru Google)*, *fejsbůkovat (být na facebooku)*, *čokoška (čokoláda)*, *žvanec (jídlo)*, *plesat (jít na ples)*, *lajkovat (dávat like na facebooku)*, *sušky (sušenky)*, *čajda (čaj)*, *šalina (tramvaj)*, *filmáč (filmový kolejni večer)*, *říd'a (ředitel)*, *labiny (laboratorní práce)*, *jsou to hovna (často používaný výraz pro to, co se máš naučit na zkoušku)*, *sport'ák (učitel tělesné výchovy)*, *dopravka (dopravní škola)*, *pracky či pracovky (pracovní činnosti)*, *ajťák (student, který se vyzná v počítačích)*, *šotouš (má rád vlaky)* aj.

9 Závěr

Cílem teoretické části bakalářské práce byla snaha proniknout do problematiky studentského slangu. Proto je její součástí pojednání o řeči a jazyce, o českém jazyce a o jeho základních útvarech. Popisuje spisovnou i nespisovnou češtinu, útvary jako argot, profesní mluvu a především pak slang. Objasňuje význam tohoto slova a charakterizuje jednotlivé druhy slangů. Specializuje se na slang studentský, pojednává o charakteru a vlastnostech tohoto útvaru. Zahrnuje základní terminologii a výrazivo typické pro studentské prostředí. Dále také vysvětluje nejčastější způsoby tvoření výrazů studentského slangu a umožňuje vhled do umělecké literatury Jaroslava Žáka.

Hlavním cílem praktické části bylo zprostředkování přímé zkušenosti se studentským slangem, a to za pomoci výzkumu. Z toho důvodu se praktická část věnuje analýze současného studentského slangu. Prostřednictvím dotazníkového šetření poukazuje na současný stav a aktuálnost studentského výraziva.

Cílem výzkumu byla snaha zjistit, jestli je studentský slang stále používán. Pokud ano, tak následně bylo cílem vymežit, jaké výrazy nejčastěji studenti používají v současné době. A dále, jak se liší slang vysokoškolský od slangu žáků druhého stupně ZŠ nebo nižších ročníků víceletých gymnázií. Cílem také bylo odhalit některá zastaralá slova, která již vymizela ze slovní zásoby studentů a zároveň nalézt třeba i některé nové výrazy, které se dnes hojně užívají v komunikaci mezi studenty. Dalším cílem pak byla také snaha upozornit na originalitu a vtip studentů.

Výsledky poukázaly na fakt, že studentský slang je stále velmi aktuální a hojně užívaný, protože pro většinu výrazů uvedených v dotazníku, použili respondenti zpravidla nějaký ekvivalent ze studentského výraziva. Dalo by se říci, že nebyly nalezeny žádné markantní rozdíly mezi slangem žáků ZŠ a gymnázia a mluvou vysokoškolských studentů.

Většina slangových výrazů, která byla zmíněna v dotaznících, se obvykle vyskytla u obou skupin respondentů, někdy se lišila pouze frekvence užívání konkrétního výrazu. Rozdíly nalezneme například u výrazů, které jsou vždy typičtější pro jednu skupinu respondentů (např. předmět sociologie – více variant uvedli studenti VŠ, protože je tento předmět vyučován zejména na vysokých školách).

Co se týče jednotlivých položek dotazníku, výzkum odhalil následující skutečnosti. Např. z pozdravů se nejčastěji vyskytovaly výrazy jako *ahoj*, *čau* a *čus*, a to u obou skupin respondentů. U kladného hodnocení se objevily výrazy jako *jseš dobřej*,

u žáků ZŠ a gymnázia pak nejvíce spojení *dobře ty*, u studentů VŠ častěji výraz *borec*. Většina respondentů uvedla u záporného hodnocení vulgární výrazy *debil* a *blbec*. Co se týče předmětů, např. pro český jazyk nejčastěji studenti uváděli výrazy *čeština*, *čédina*. Pro matematiku *matika*, pro německý jazyk *němčina*, *němina* atd. Stejně tak i u klasifikačních stupňů a označení jednotlivých škol se odpovědi respondentů příliš nelišily.

Celkově se vysokoškolští studenti většinou snažili vyplnit všechny položky dotazníku a uváděli i větší množství variant než žáci ZŠ a gymnázia. Při vysvětlování výrazů v druhé části dotazníku se spíše než žáci ZŠ snažili výraz vysvětlit, i pokud ho neznali, a to většinou správně. Žáci druhého stupně používají o něco více hanlivých výrazů a vulgarismů. Obě skupiny se snažily být při vysvětlování originální a objevila se zde řada specifických a humorných výrazů, např. *kolejačka – kolejbába*, *filatelista – ten, co jí filé*.

Dotazník odhalil i několik zastaralých výrazů, které už žáci v běžné mluvě nepoužívají a častokrát je vůbec neznají. Byly to např. výrazy jako: *kolejačka*, *průba*, *filatelista*, *pajdulena* aj. Ale zároveň se zde objevila řada výrazů, které jsou pro dnešní studenty a žáky součástí běžné mluvy ve školním prostředí. Například se jedná o anglicismy (*LOL*, *WTF* apod.) a další výrazy jako: *cvokhaus*, *čokoška* a *fejsbůkovat* aj.

10 Seznam použitých pramenů

1. BÁČA, Milan. K výzkumu studentského slangu. *Naše řeč* [online]. 1985, roč. 68, č. 2 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6531>
2. ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2011, 442 s. ISBN 978-807-2354-139
3. ČECHOVÁ, Marie. *Řeč o řeči: Speech about speech*. Vydání 1. Praha: Academia, 2012, 311 pages. Lingvistika (Prague, Czech Republic). ISBN 80-200-2069-1.
4. ČMEJRKOVÁ, Světlá a Jana HOFFMANNOVÁ. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2011, 491 s. Lingvistika (Academia). ISBN 978-80-200-1970-7.
5. ERHART, Adolf. *Základy jazykovědy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-24512-5.
6. HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. 1. vyd. Praha: SPN, 1980, 192 s.
7. HAVRÁNEK, Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Česká mluvnice*. 4. vyd. Praha: SPN, 1981, 561 s.
8. HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. Ostrava: Profil, 1981.
9. HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*. Ostrava: Profil, 1988.
10. HUBÁČEK, Josef. K dnešnímu stavu studentského slangu. *Naše řeč* [online]. 1965, roč. 48, č. 2 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5108>
11. HUGO, Jan. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost : historie a původ slov*. 3., rozšířené vyd. Praha: Maxdorf, c2009, 501 p. ISBN 978-807-3451-981.
12. JANÁČKOVÁ, Jana. Práce o studentské mluvě. *Naše řeč* [online]. 1967, roč. 50, č. 4 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5313>
13. JÍLKOVÁ, Lucie. Víte, kdo to je frikulín?. *Naše řeč* [online]. 2004, roč. 87, č. 2 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7774>
14. KOPEČNÝ, František. *Naše řeč. K původu termínů slang, argot, hantýrka a žargon* [online]. 1981, roč. 64, č. 2 [cit. 2014-11-01]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6239>
15. KŘÍSTEK, Václav. Poznámky k problematice argotu a slangů. *Slovo a slovesnost* [online]. 1973, roč. 34, č. 1, s. 98-103 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3943>

16. LAMPRECHT, Arnošt, Dušan ŠLOSAR a Jaroslav BAUER. *Historická mluvnice češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. ISBN 14-599-86.
17. MAREŠOVÁ, Hana. *Základy historické mluvnice češtiny: Dialektologie*. Olomouc, 2008. ISBN 78-80-244-2028-8. Skripta. Univerzita Palackého
18. OUŘEDNÍK, Patrik. *Šmírbuch jazyka českého: slovník nekonvenční češtiny*. 2. vyd. Praha: spol. s r. o., 1992, 501 s. ISBN 80-7116-007-5. TROST, Pavel. Argot a slang. *Slovo a slovesnost* [online]. 1935, roč. 1, č. 4, s. 240-242 [cit. 2015-02-17].
Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=61>
19. ZEMAN, Jiří. *Verbální a neverbální prostředky v komunikaci mládeže*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, 157 s. Recenzované monografie. ISBN 978-807-4353-345.
20. ŽÁK, Jaroslav. *Študáci a Kantoři*. 19. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1968.

Seznam příloh

- Příloha 1: dotazník
- Příloha 2: koleják/kolejačka
- Příloha 3: občankář
- Příloha 4: filatelista
- Příloha 5: tasit
- Příloha 6: přepadovka
- Příloha 7: pajdulena
- Příloha 8: nalejvák
- Příloha 9: machrovat
- Příloha 10: tlemit se
- Příloha 11: pařit
- Příloha 12: hnojař
- Příloha 13: průba
- Příloha 14: cviko
- Příloha 15: pozorovák
- Příloha 16: diplomka
- Příloha 17: žváro
- Příloha 18: eman

11 Přílohy

Příloha 1: dotazník

Dotazník – K problematice studentského slangu

Vážení respondenti, tento výzkum se zabývá tématem studentského slangu. Cílem tohoto výzkumu je zjistit, jaké slangové výrazy znají a užívají studenti navštěvující druhé stupně ZŠ a nižší ročníky víceletých gymnázií, a porovnat tyto výrazy s mluvou vysokoškolských studentů. Výsledky dotazníků budou užity v rámci mé závěrečné bakalářské práce, kterou zpracovávám jako studentka 3. ročníku Pedagogické fakulty v Českých Budějovicích, a zůstanou zcela anonymní. Tímto vám chci poděkovat za spolupráci při získávání cenných dat.

Pavla Růžičková

Škola:

Ročník:

Pohlaví:

A. První část dotazníku: Doplňte, jaké slangové výrazy užíváte pro dané kategorie.

1. Napište, jaké pozdravy běžně používáte mezi sebou ve škole? (lze uvést více variant):

2. Jaké označení běžně používáte, pokud chcete nějakého spolužáka kladně ohodnotit?
(lze uvést více variant):

3. Jaké označení běžně používáte, pokud chcete nějakého spolužáka záporně ohodnotit?
(lze uvést více variant):

4. Jaké označení používáte v běžné mluvě pro tyto předměty? (lze uvést více variant):

český jazyk:

hudební výchova:

německý jazyk:

občanská výchova:

anglický jazyk:

zeměpis:

matematika:

psychologie:

biologie:

sociologie:

dějepis:

ekonomie:

fyzika:

tělesná výchova:

chemie:
francouzský jazyk:

výtvarná výchova:
literatura:

5. Jaké označení používáte v běžné mluvě pro tyto školy? (lze uvést i více variant):

gymnázium:
základní škola:
vysoká škola:
průmyslová škola:
ekonomická škola:
pedagogická škola:
zemědělská škola:

zdravotnická škola:
hotelová škola:
konzervatoř:
obchodní škola:
umělecká škola:
právnícká škola:

6. Jaké označení používáte pro dané známky? (lze uvést i více variant):

1:
2:
3:
4:
5:

7. Jak byste v běžné mluvě mezi spolužáky označili následující výrazy? (lze uvést i více variant):

prázdniny:
třídní učitel:
třídní kniha:
písemná práce:
seminární práce:
vysvědčení:
přestávka:
jídelna:
šatna:
maturitní zkouška:
být zkoušený:
učit se:
umět dobře látku:

neuspět při zkoušce:
vyhnout se povinnosti:
jít za školu:
žák, který se hodně učí:
žák, který se dobře učí:
žák, který chce získat přízeň učitele:
oblíbený učitel:

B. Druhá část dotazníku: Zakroužkujte jednu z možností podle toho, zda slangový výraz znáte, znáte a používáte v běžné komunikaci, či neznáte. Následně se pokuste vysvětlit, co daný výraz podle vás znamená, a to i v případě, že ho neznáte.

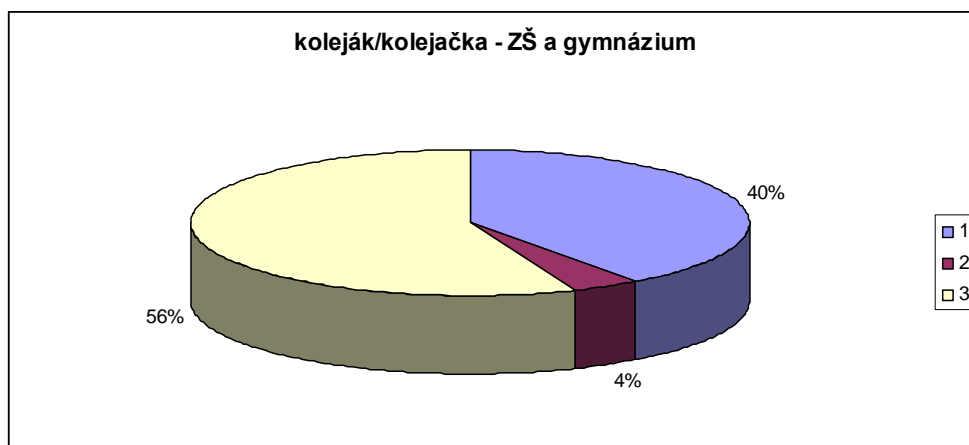
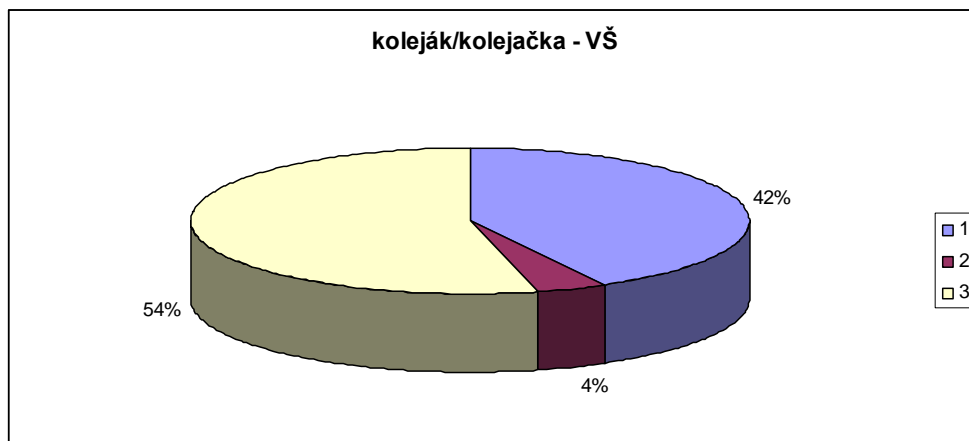
kolejačka/koleják:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:
občankář:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:
filatelista:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:
tasit:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:
přepadovka:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:
pajdulena:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:
nalejvák:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:
machrovat:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:
tlemit se:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:
pařit:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:
hnojař:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:

průba:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:
cviko:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:
pozorovák:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:
diplomka:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:
žváro:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:
eman:	znám / znám a používám / neznám	vysvětlení:

Na závěr můžete napsat některé jiné slangové výrazy, které znáte nebo často používáte a nebyly zahrnuty v dotazníku (může se jednat i o slovní spojení):

Příloha 2: koleják/kolejačka

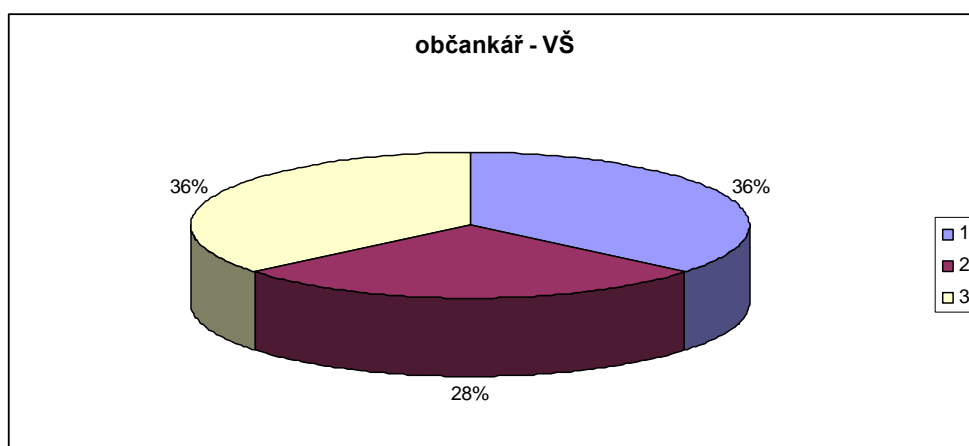
(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

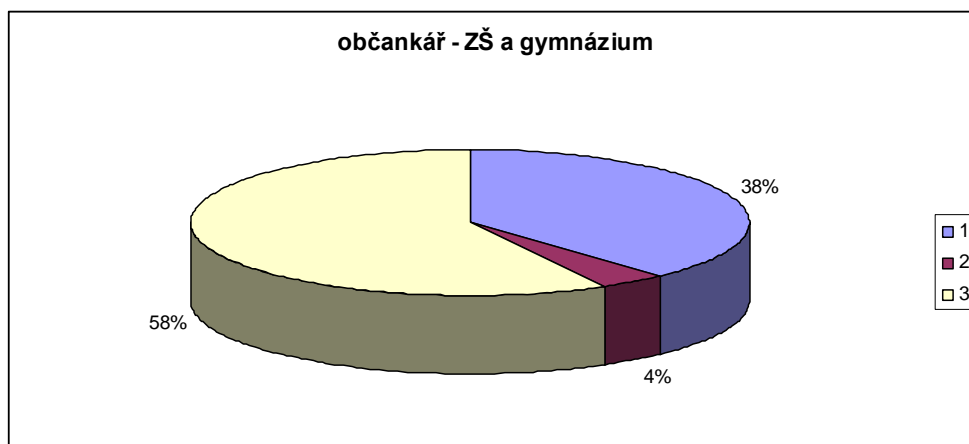

Zdroj: vlastní

Příloha 3: občankář

(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

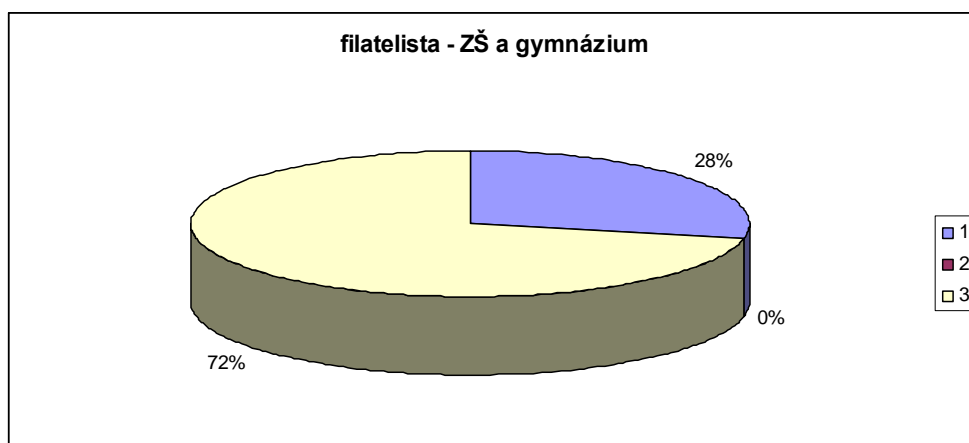
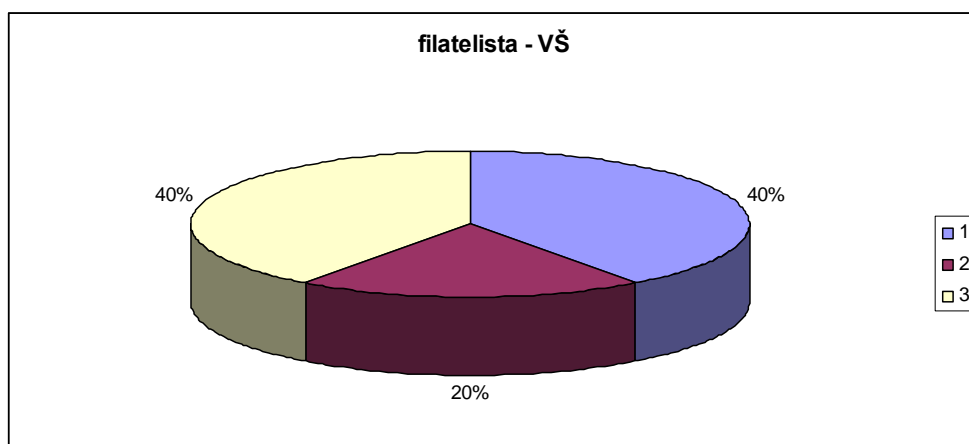

Zdroj: vlastní

Příloha 4: filatelista

(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

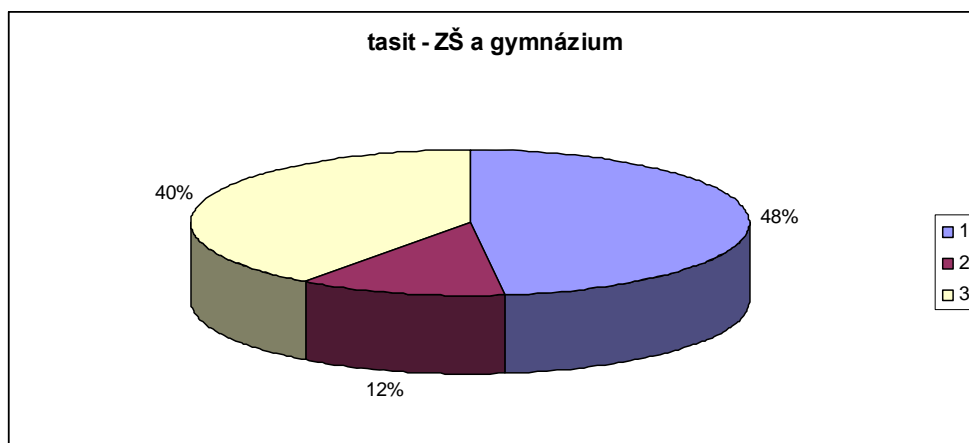
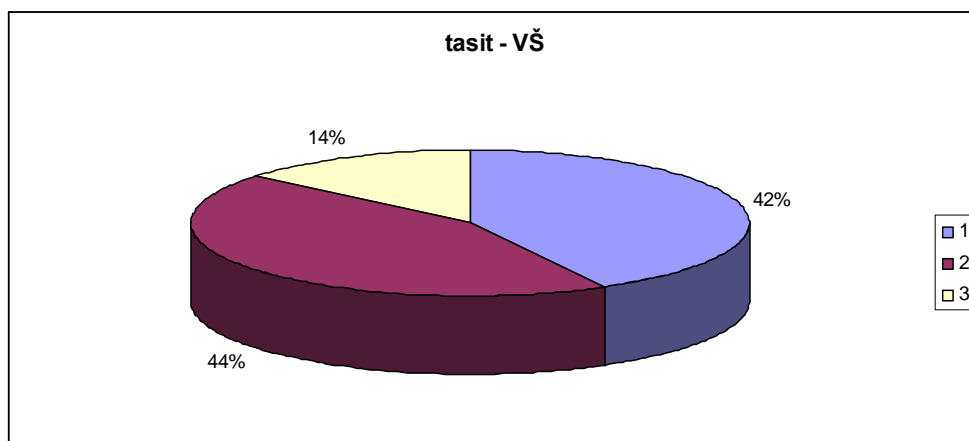

Zdroj: vlastní

Příloha 5: tasit

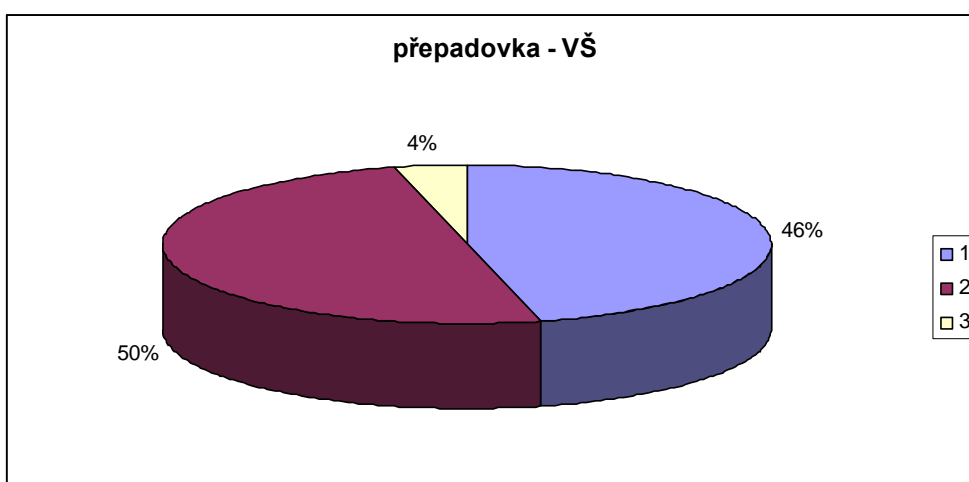
(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

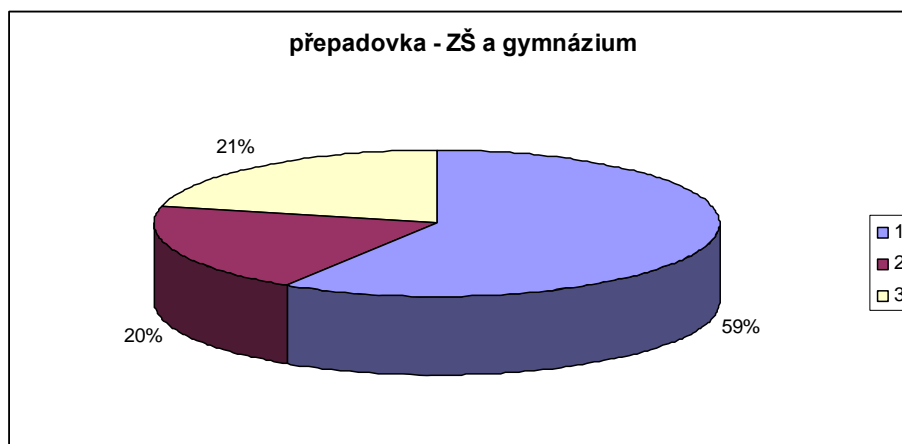

Zdroj: vlastní

Příloha 6: přepadovka

(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

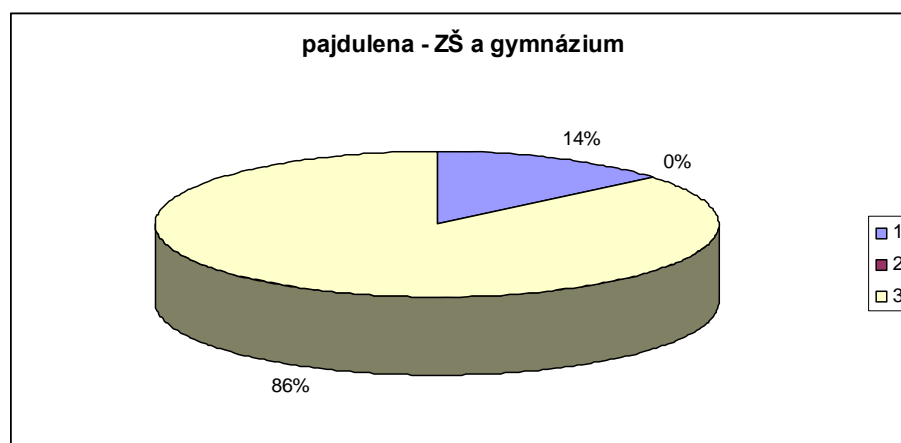
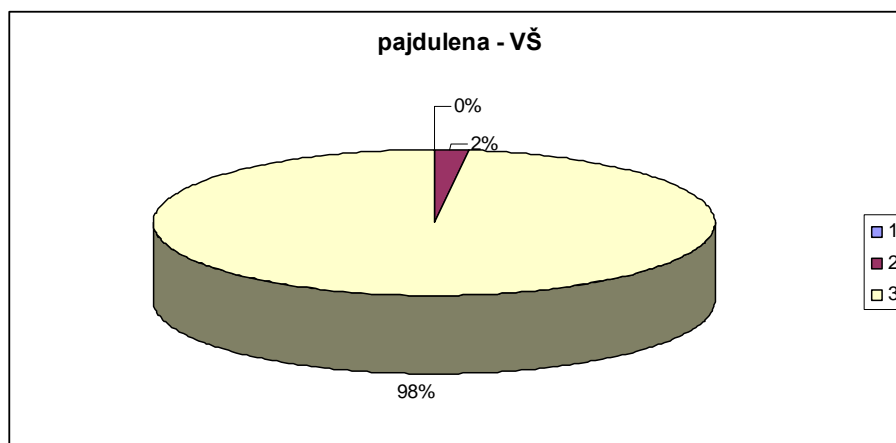

Zdroj: vlastní

Příloha 7: pajdulena

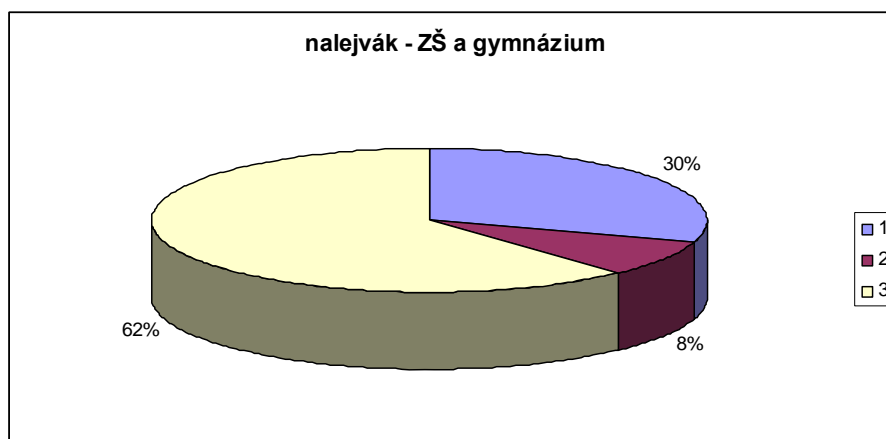
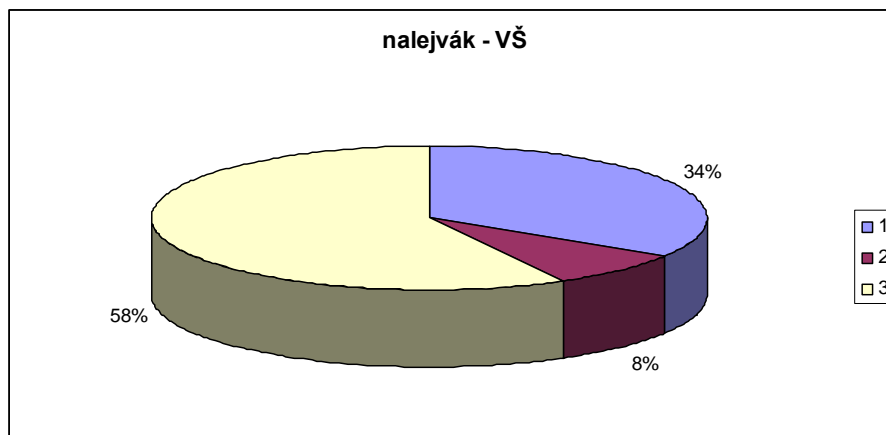
(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

Zdroj: vlastní

Příloha 8: nalejvák

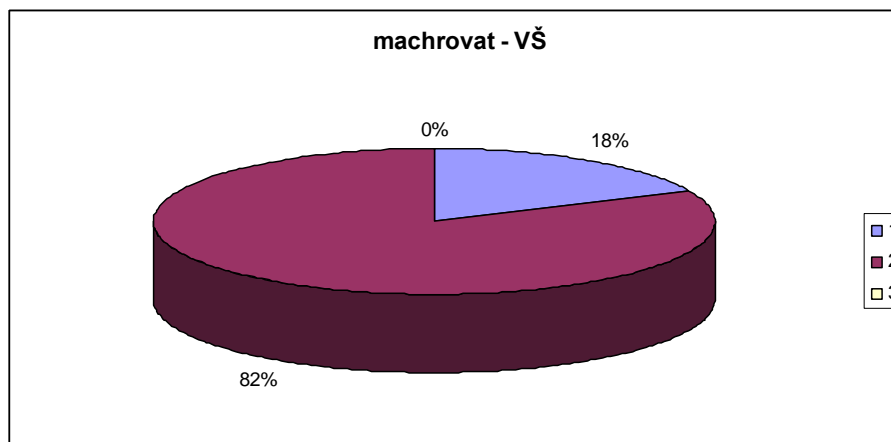
(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

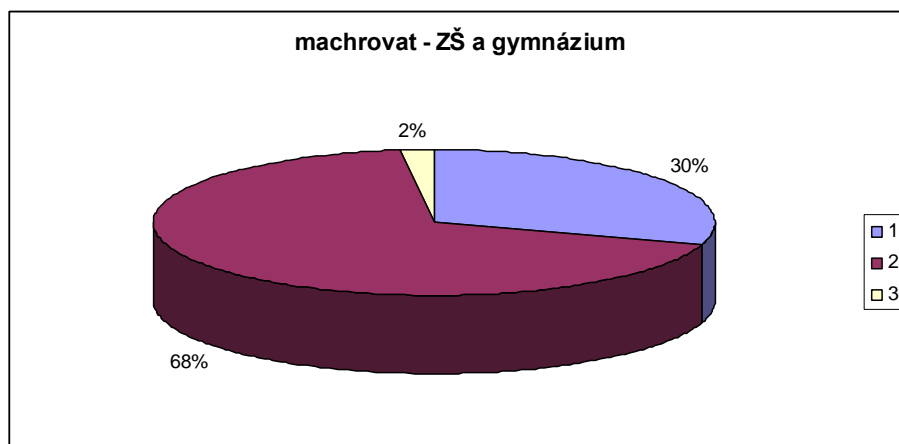

Zdroj: vlastní

Příloha 9: machrovat

(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

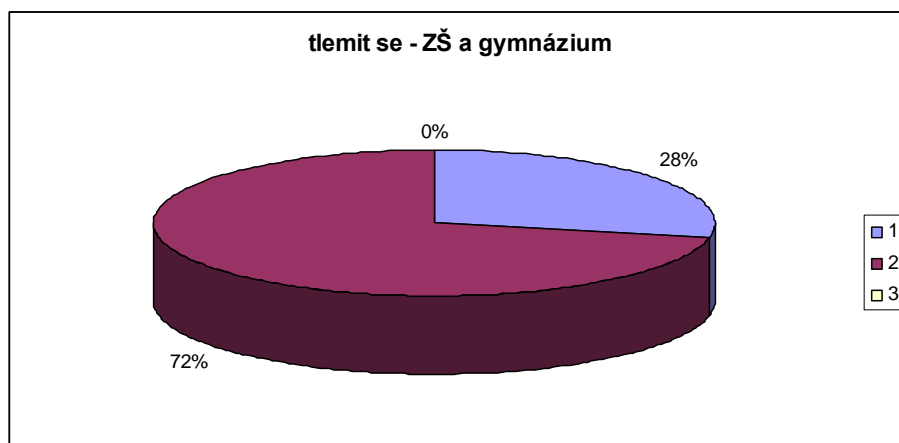
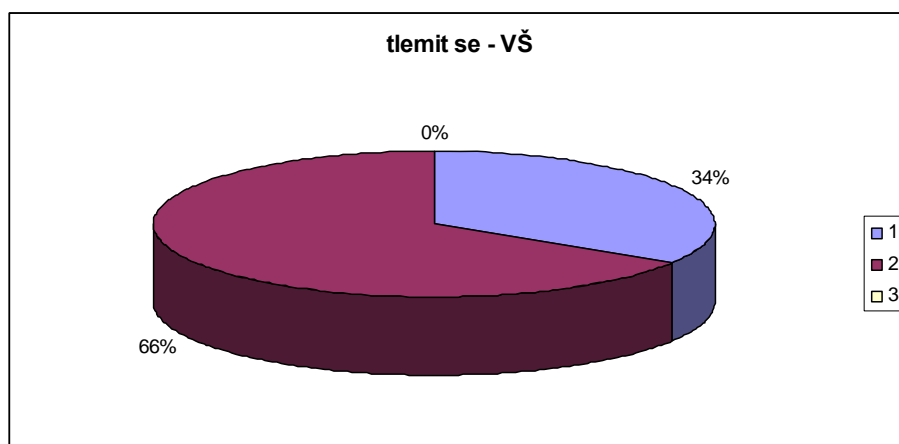

Zdroj: vlastní

Příloha 10: tlemit se

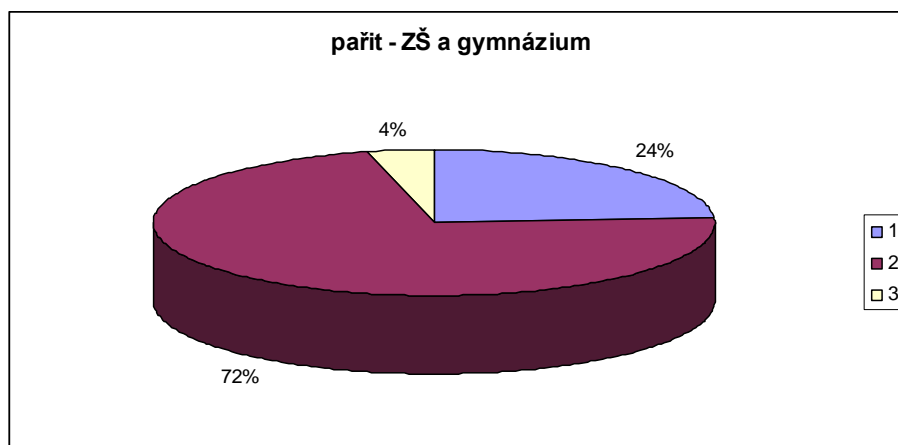
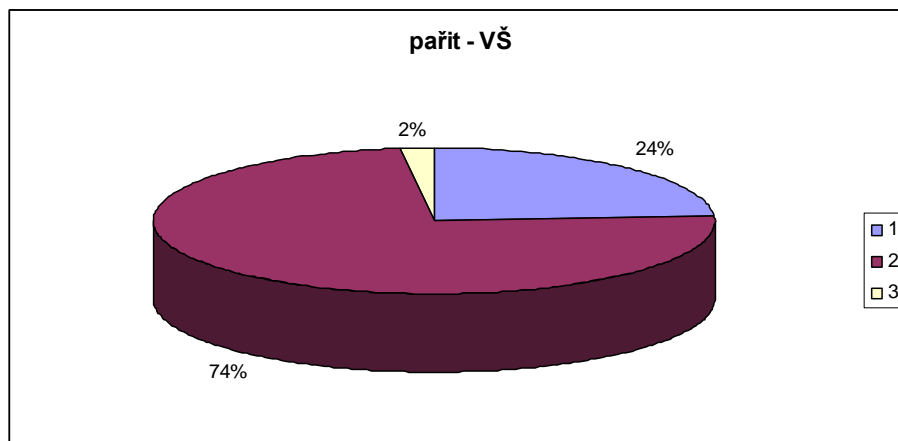
(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

Zdroj: vlastní

Příloha 11: pařit

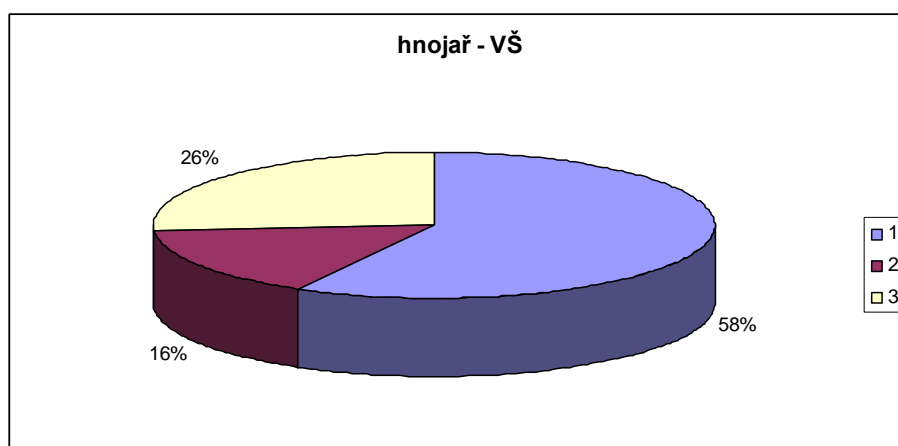
(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

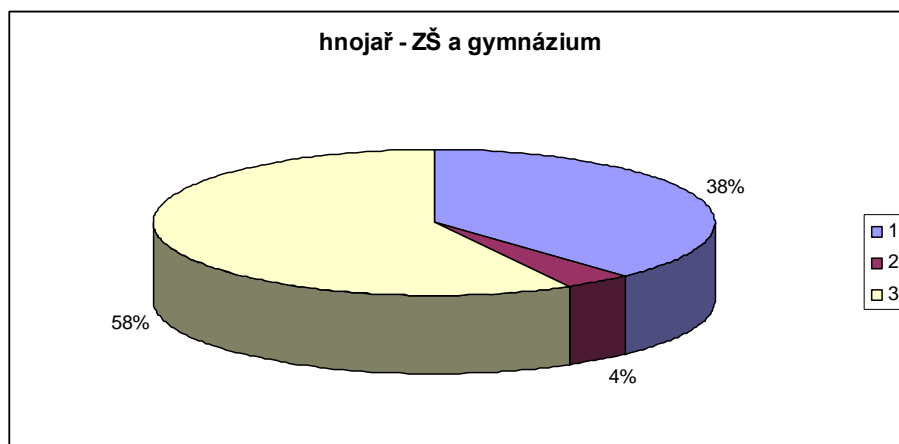

Zdroj: vlastní

Příloha 12: hnojař

(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

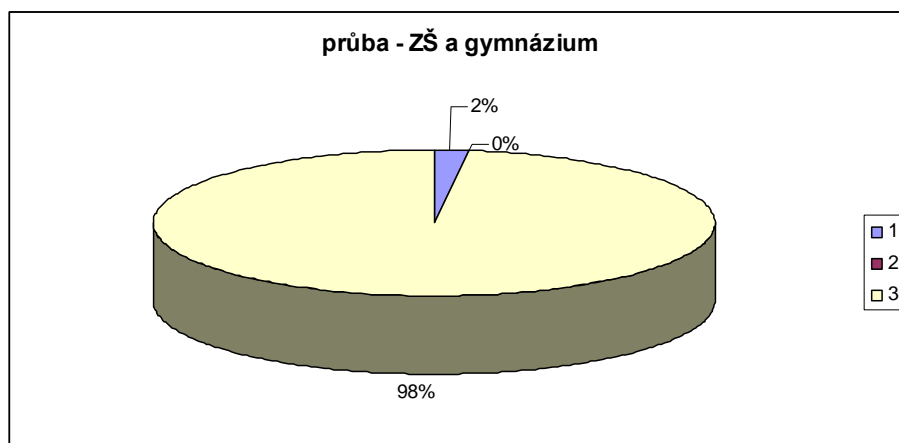
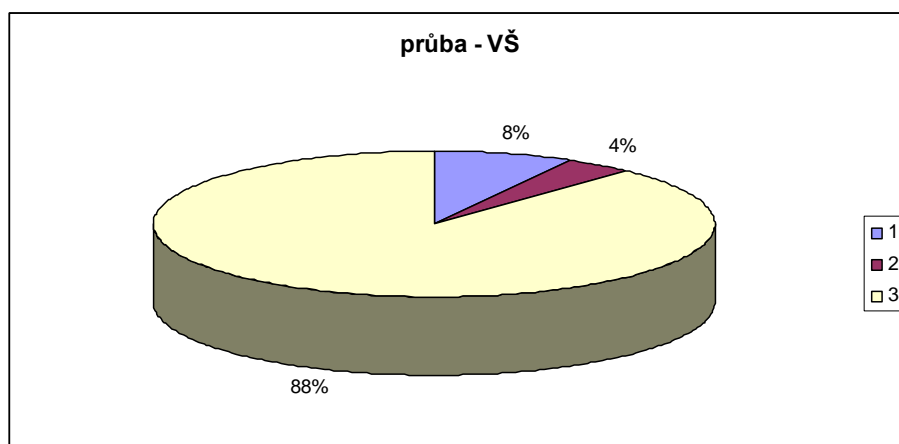

Zdroj: vlastní

Příloha 13: průba

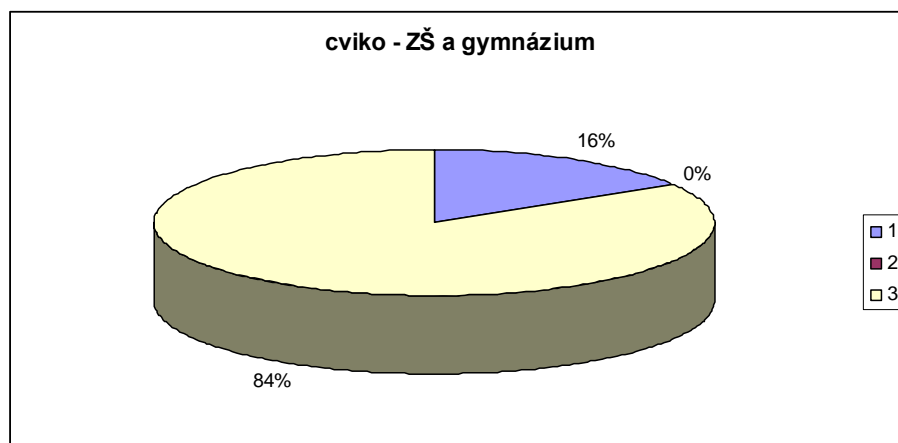
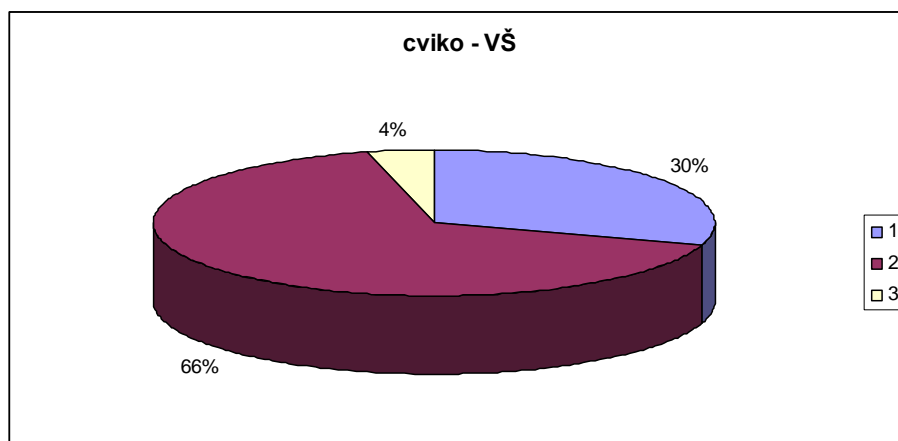
(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

Zdroj: vlastní

Příloha 14: cviko

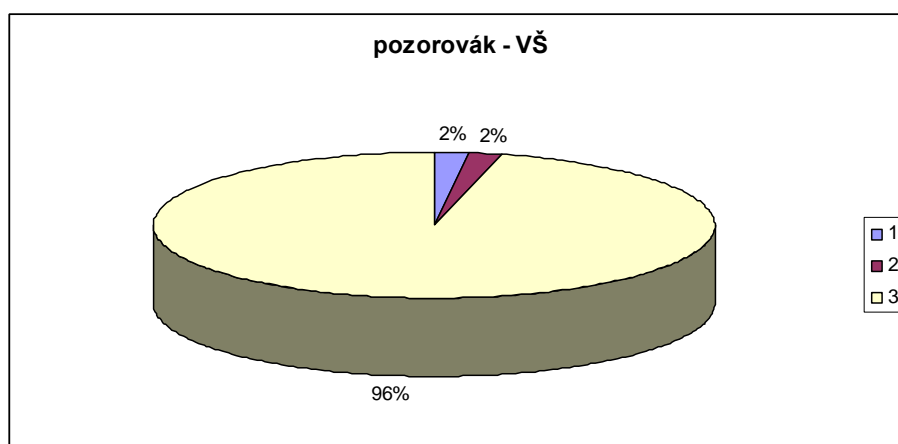
(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

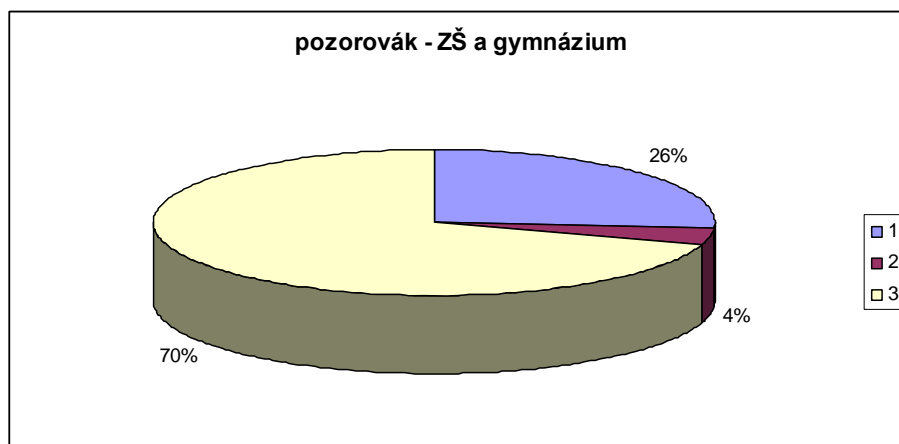

Zdroj: vlastní

Příloha 15: pozorovák

(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

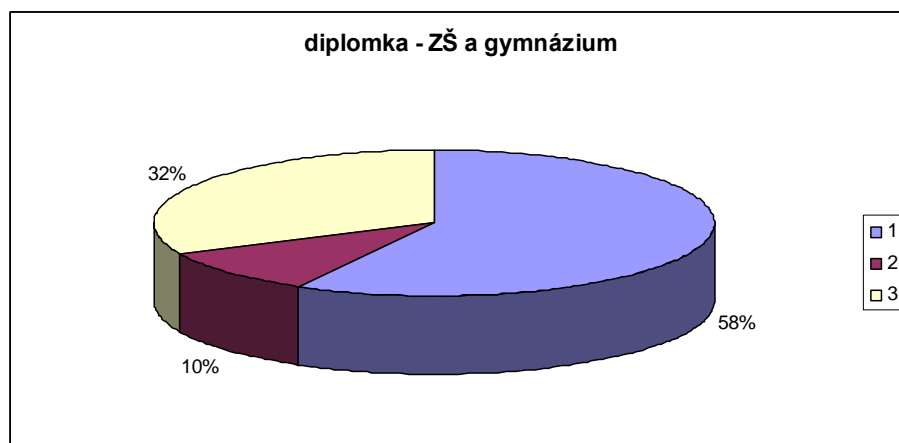
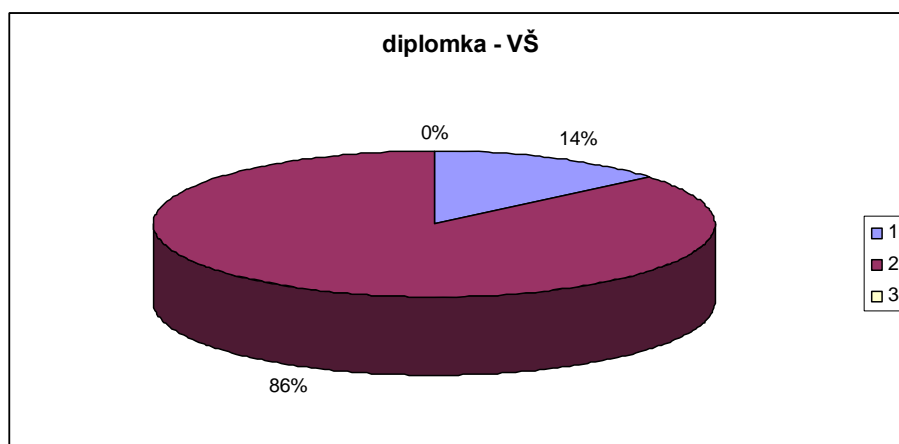

Zdroj: vlastní

Příloha 16: diplomka

(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

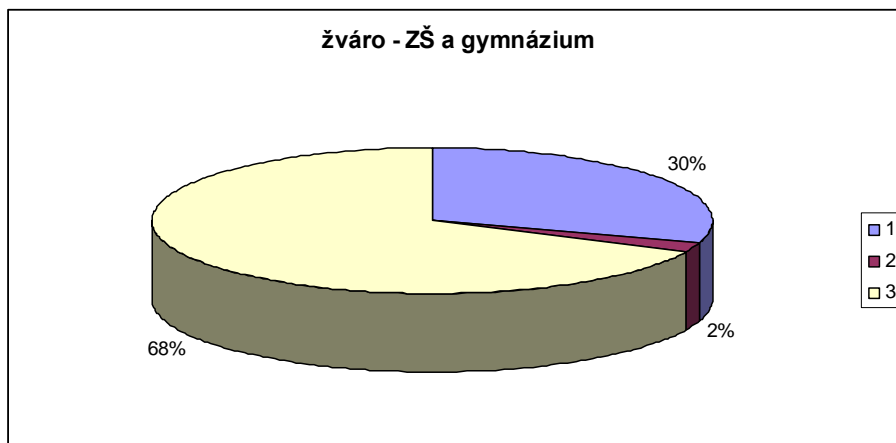
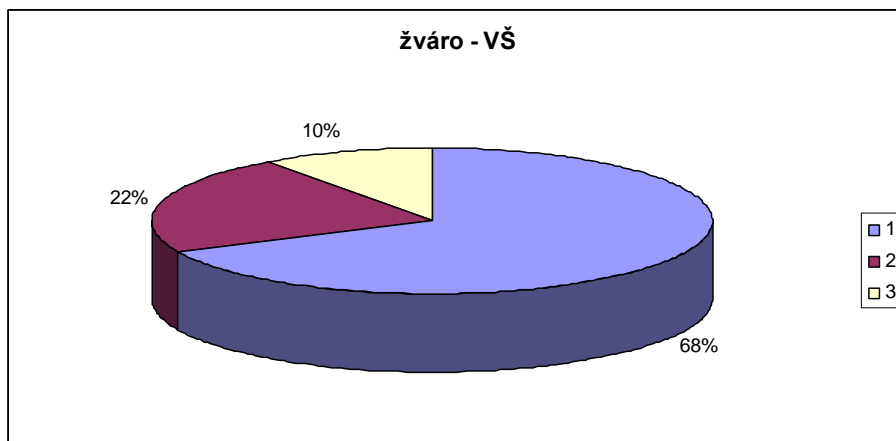

Zdroj: vlastní

Příloha 17: žváro

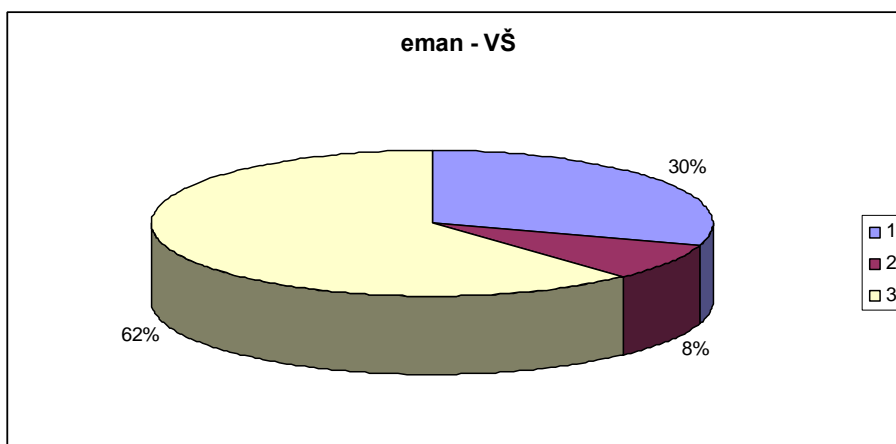
(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

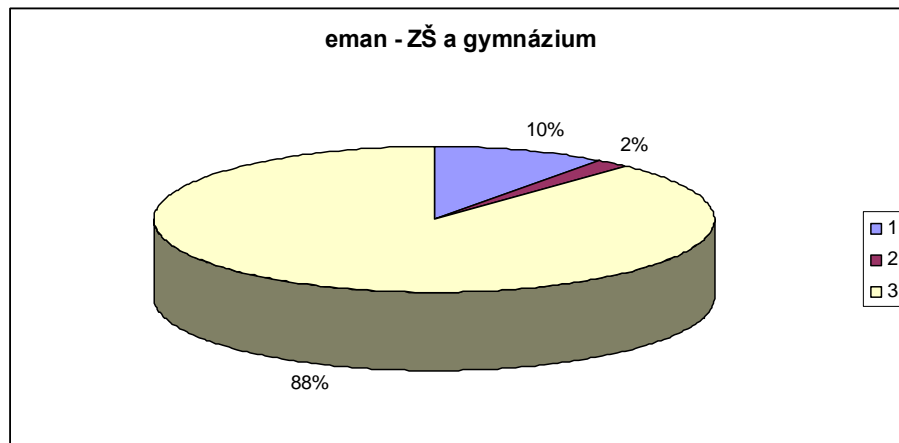

Zdroj: vlastní

Příloha 18: eman

(modrá – znám; fialová – znám a používám; žlutá – neznám)

Zdroj: vlastní